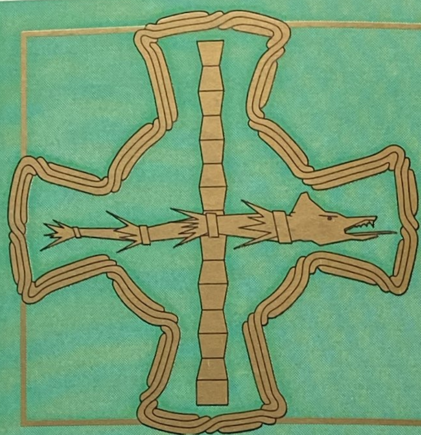

rost
manifest românesc

www.romfest.org

an I • nr. 4 • iunie 2003 • 15.000 lei

Prin preajma lui EMINESCU

Rolul elitelor

Dialog despre familie cu Pr. Arsenie Papacioc

Coperta I : Mihai Eminescu, în anul 1878

sumar

numărul 4 - iunie 2003

rost manifest românesc

Fondată 2002

Revistă editată de Asociația ROMFEST XXI

Președinte de onoare
Pr. Gheorghe CALCIU-DUMITREASA

Președinte
Prof. Marcel PETRIȘOR

Director editorial
Claudiu TÂRZIU
tel: 0740 114 706

Director executiv
Nicu BUTNARU
tel: 0723 504 807

Secretar general de redacție
Gabriel NĂSTASE

Redactori
Mihail ALBIȘTEANU
Silviu ALUPEI
Radu DUMITRESCU
Mircea PLATON
Florea TIBERIAN

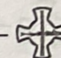
Design și grafică
Gina ROGOJINOIU

Corespondență
C.P. 62, Oficiul Poștal 66, București.
e-mail: rost@romfest.org
http://www.romfest.org

Difuzare
Rodipet SA, Compress SRL, Anota SRL

Abonamente: direct la redacție sau prin Rodipet (nr de catalog: 4843-VI)

ISSN: 1583-6312

MENTALITATEA de spectator

Claudiu TÂRZIU

Am mai spus-o: *mentalitatea*[1] este principala cauză a eșecurilor în lanț suferite de societatea românească post-decembristă. Pînă nu ne vom debarasa și de ultimele reziduuri ale mentalității comuniste, vom continua să rătăcim în deșertul tranziției. Inerțiile mentalității înșurubate în minți de totalitarismul comunist ne împiedică să facem vreun progres. Bunăoară, mentalitatea îi face imobili pe cei mai mulți români. Sînt spectatori la propria lor viață. Evenimentele care li se întîmplă le smulg lacrimi, zîmbete sau aplauze. Dar nu-i determină să acționeze. Necazurile îi împing în cochilia singurătății, în tovărășia penibilă a alcoolului. Realitatea le dă peste coarnele de melci orbi și îi face retractili. Furia li se împotmolește în hazul de necaz. Înainte vreme, cînd poliția politică reteza crud orice încercare de protest, românii defulau prin "șopîrlițele" strecurate în cărți, filme și spectacole, prin bancul susurat între prieteni. Astăzi, cînd au libertatea de a îndrepta răul care li s-a făcut în comunism, cînd au dreptul real la asociere pentru o cauză nobilă, cînd pot lua atitudine, înjură guvernul și rîd gros. Fără nădejde. Politica îi scîrbește, și pe bună dreptate. Societatea civilă îi lasă indiferenți.

Mare parte din români nu știu ce înseamnă societatea civilă (care, în România, se reduce la presă și la cîteva organizații mai vizibile). Nici nu-i preocupă să afle. Nu îi interesează să se implice în diferite proiecte ale societății civile (de la sprijinirea persoanelor cu nevoi speciale, la acțiuni culturale de amploare).

O mică parte din concetățenii noștri se simt atrași de gîndul unor fapte în folosul comunității, în slujba unor idealuri înalte. Aceștia se împart în: făuritori, comozi și lași. Prima categorie este cel mai puțin numeroasă. Majoritatea românilor nu găsește nici un rost în a-și cheltui energia și timpul, a uza generoși de competența lor pentru binele comun. Implicarea în "viața cetății" este semn de responsabilitate și de iubire față de aproapele - calități care le lipsesc.

Trist este că nu toți cei care se aruncă în apele învolburate ale unei activități civice o fac dezinteresat sau din tot sufletul. Pe alții îi împiedică să se dăruiască total obligațiile personale de tot soiul.

Dar nu despre ei vreau să fac vorbire aici, ci despre leneși și fricoși. Și mă voi referi la ei din perspectiva unei asociații care servește *ideea națională* și *ideea creștină*.

Sînt destui dintre cei cărora trebuie să le înmoi posmagii care, totuși, aderă la o organizație civică. Îi împinge nevoia de a aparține unui grup. Însă nu participă cu adevărat. O scaldă, nu își îndeplinesc sarcinile, n-au inițiativă. Mai mult încurcă decît folosesc. Sînt tributari, într-o oarecare măsură, *mentalității de spectator*. Doar că își doresc o relație mai apropiată cu "actorii". Greu va reuși un lider ori o întreagă organizație să-i determine să țină ritmul. De aceea, categoric, trebuie eliminați. Puterea unei organizații nu este dată atît de numărul membrilor săi, cît mai ales de gradul de implicare și de potența acestora - intelectuală, financiară etc.

Cît despre lași, sînt aceia care cred în aceleași principii și valori, care tînjesc după același ideal, dar îi paralizează frica de a nu păți ceva. Dacă șeful nu e de acord cu ce gîndesc și mă dă afară din serviciu? Dacă nevestei nu-i place în ce scop îmi folosesc timpul liber și divorțează? Dacă părinții se supără și mă izgonesc? *Dacă* îi urmărește pînă la sfîrșit. Lor le aduc aminte cuvintele Domnului și Mîntuitorului nostru: "*Cine ține la viața lui o va pierde, iar cine își va pierde viața lui pentru Mine o va afla*" (Matei, 10, 39). Acest adevăr este valabil, *mutatis mutandis*, și în cazul celor care își iubesc mai mult propriul confort decît neamul.

[1] În limbajul curent, mentalitatea desemnează o stare de spirit, un mod de a vedea lucrurile fundamentat pe principii, maniera asociată obiceiurilor observate în comportamente.
Mentalitatea poartă în ea o viziune asupra lumii și generează atitudini (maniere de a fi) față de elementele mediului care constituie obiecte nodale (univers, viață, divinitate, timp, organizare socială etc.) - referenți esențiali ai identității grupale.
Mentalitatea apare ca sistem de referință, sistem al reprezentărilor, sursă a interpretărilor asupra lumii și sursă a expresiilor specifice ale grupului, ca nucleu al identității grupale.
O mentalitate poate fi sintetizată sub forma unui sistem de premise, de modele și reprezentări (de exemplu, trebuie să creezi și să inovezi - mentalitate progresistă; trebuie să analizezi și să raționezi - mentalitate raționalistă). (cf. *Vocabularul societății plurale*, editat de Fundația pentru o Societate Deschisă, Timișoara, 1998)

PRIN PREAJMA LUI EMINESCU

Mircea PLATON

Sunt din ce în ce mai sceptic în ceea ce privește îndreptățirea, autoritatea și rostul criticii literare. Cel puțin în cazul poeziei, orice tentativă de interpretare mi se pare, în cel mai bun caz, un monolog dramatic. În cel mai rău, un viol. De cele mai multe ori criticul se mută în interiorul strofelor ca un instalator într-o garsonieră urmând a fi "dată în folosință". Ciocănește maniacal în țevile ritmului, fâșâie robinetele rimei, se trântește pe jos în poziții bizare ca să vadă mai bine intricațiile tropilor. În cele din urmă înfige-un compas în cordul poetului, trasează un cerc împrejur și proclamă că exegeza sa e completă, nuanțată, perfectă: are 360 de grade. Apoi își ia greoaia geantă cu scule și iese pe geam, căzând în gol. Poezia nu are ieșire. De aceea nu putem face inventarul "misterului eminescian". Orice tentativă se concretizează fie în fraze incantatorii, de liturghie literară – precum la G. Călinescu -, fie în obrăznicii de găligani zburliți care fluieră în biserică și își lipesc guma de strane pentru a-și dovedi cât de tari sunt – cum au făcut cândva cei de la *Dilema*[1].

Despre Eminescu s-a scris mult și spectaculos[2]. Inspirat. Cu erudiție. Cu rafinament. Cu patimă. Drept pentru care țelul acestei desfășurări literare nu e de a studia trunchiul poeziei eminesciene – de care s-a ocupat critica -, nici rădăcinile – elucidate de istoricii literari. Ceea ce mă interesează e zvonul frunzelor pe crengi. Umbre. Ecouri. Posteritatea. "Mitul Eminescu".

*

Acum câțiva ani, vizitând Muzeul de Artă Contemporană din Frankfurt, am ajuns la un moment dat într-o sală care oferea contemplației, în zbârnâitul verzui al tuburilor de neon, o "instalație": agățate de tavan, spânzurau, hepatice, eprubete pline cu urină. Când le-am văzut, mi-am amintit instantaneu de numărul *Dilemei* despre Eminescu. Același stil, postmodern, de a-ți flutura dejecțiile în aer pretinzând că faci artă. Poezie. Sau gazetărie. Aceeași modalitate de a agresa "canonul", "ierarhia", "mitul"[3].

"Demitizarea", acesta e, și la noi, cuvântul de raliere al postmoderniștilor[4]. Or ce altceva e mitul decât o încercare de a explica lumea. O narațiune **cadru** și **temei**. Un mod de a **media** contactul cu realitatea. Un **ritual** adică. Dar întreaga civilizație umană se sprijină pe ritual. Și uneori chiar numai pe **convenție**. Și alfabetul e o convenție. Și bunele maniere. Sau știința. Imediată trăire e numai rara iluminare a misticului și neîntrerupta stupoare a animalelor. Ei sunt singurii subiecți care trăiesc în obiect. Poate și pietrele. În rest, oamenii obișnuiți inventează sisteme de semnalizare, își construiesc grile de interpretare, trasează hărți conceptuale, sunt convenționali. Se folosesc de non-mimetica artă a arhitecturii pentru a locui spațiul. Așază confecțiile între piele și aer.

Eliberarea de convenție se face prin **ascensiune canonică**, prin disciplină **liturgico-ascetică**, nu prin nonconformism; care duce la bestializare[5] sau moarte. De aceea, cred eu, dacă entropia contrazice existența unei "legi a conservării energiei", nimic nu ne poate împiedica să vorbim de o "lege a conservării energiei mitice"[6]. În buna ordine a lumii, un mit nu poate fi distrus decât dacă îl înlocuiești instantaneu cu altul. Dar aici intervine o problemă: și anume, relativismul postmodernismului, gnoseologia lui solomonică, faptul că dă dreptate tuturor și nimănui. Dacă ne situăm pe o poziție tradiționalistă și apărăm ierarhia, atunci Eminescu nu poate fi coborât de pe soclu. Și nici nu va putea fi: pentru că e un "părinte fondator". Cum Homer. Dante. Shakespeare. Nu e o poveste de spus la drum de seară. E chiar drumul.

Dacă, pe de altă parte, îl contestăm pe "Eminescu"[7] de pe coclaurii relativismului postmodern, atunci contestarea devine un moft. Pentru că nu are motor axiologic.

*

În același, de mucedă notorietate, număr al *Dilemei*, Mircea Cărtărescu înțelegea să ne trezească la Eminescu descriindu-ne părul de pe picioare și "platfusul" poetului. Fapt care nu mă deranjează: fiecare ia din Eminescu numai ceea ce consideră că i se potrivește mai bine. Ceea ce mă nedumirește e însă țâfna dadaistă pe care și-o asortaseră condeierii cu pricina.

Proprie culturii post/moderne e **viteza**. Adică **stilizarea**. Or mitul e tocmai stilizare. Din acest punct de vedere, descripția lui Cărtărescu e de o minuțiozitate de taxidermist cu totul și cu totul obsoletă. De spirit țestos-parohial, de "amurg al Evului Mediu". Mediocrul profesor de liceu care mânuiește trei șabloane despre Eminescu e mai modern decât elitistul, academicul Cărtărescu. Acolo unde profesorul[8] oferă elevilor săi o viziune deformată, schematică, pătrățoasă, evident falsă (deci modernă!) a lui Eminescu, Mircea Cărtărescu se zbate într-un naturalism blânos care are pretenția că ne înfățișează adevărul. Ca și cum, conform epistemologiei postmoderne, ar exista un adevăr. Ca și cum nu ar conta numai **unghiul**. Și **spontaneitatea**. Or clișeele semidocților sunt mult mai spontane decât căznitele originalități ale desantului anti-eminescian cu pricina. Multiculturalismul, de la care se reclamă Cărtărescu&co., respectă culturile orale sau de masă exact la fel de mult ca pe cele scrise. Spontaneitatea folclorică a zvonului sau a clișeului/arhetipului cultural (prezent în benzi desenate, rap etc.) e, pentru postmoderni / multiculturaliști / corecții politic, la fel de importantă[9] ca excursul celui mai percutant erudit. Nu ai dreptul să te simți superior din pricină că tu ai o cultură bazată pe scris și pe citit în vreme ce cultura bășcarului din apartamentul vecin e eminamente orală[10].

*

Fapt care mă aduce la penultimul paragraf al acestui argument. Și anume la cel consacrat frecventelor imbolduri – manifestate și în paginile *Dilemei* sus-pomenite – de a se citi mai mult Eminescu. De ce? Nu e mai bine, mai eminescian oarecum, să rămânem la "povești și basme, ghicitori, eresuri", chiar și-n privința poetului național? Cititul, alfabetizarea în general, nu a făcut decât să le sumețească multora prostia. Să le-o acrească. Să le-o viclenească. După vârsta școlară să citească Eminescu numai cei care simt nevoia să o facă. Care deci pot să o facă. Poezia nu e democratică.

*

În definitiv, Eminescu e alfabetul literaturii române (căreia cronicarii îi sunt ideogramele). E o împlinire care deschide, care potențează; dacă e asimilată. Iar copiii învață să scrie făcând mai întâi bețigașe, cârlige și bastonașe. Cu o profuziune de porcușori. Unii, apoi, ajung la o desăvârșită caligrafie, alții se descurcă, alții se dedică mai cu spor muncilor manuale. Tuturor însă li se dă o șansă. În hotarele "scripturelor române" această șansă se numește Mihai Eminescu. Nu Macedonski.

Note:

[1] Un comentariu amănunțit al acelui grupaj de articole am publicat mai întâi în "Convorbiri literare" și mai apoi în volumul "Fără îndoială", Iași, Ed. Timpul, 2001. În cele ce urmează, recursul la nume și afirmații cuprinse în acel număr se datorează purei comodități, nevoii de a conferi prostiei și obrăzniciei "multiculturaliste" un chip cunoscut cititorilor de reviste.

[2] Mă gândesc la Caracostea, la Murărașu, la Matei Călinescu, Ioana Em. Petrescu, Rosa del Conte etc.

[3] Având în vedere faptul că acest articol e unul literar, nu fac aici distincția între "mit" și "religie". Pe care, numai în acest caz, le consider, laolaltă cu strivitoarea majoritate a intelectualilor noștri analfabeți teologic, unul și-același lucru.

[4] Fie ei literari, ca I.B. Lefter, sau istorici, ca Lucian Boia.

[5] Adică la "ieșirea din rând cu lumea" în jos.

[6] Sau, în unele cazuri, "Mitice".

[7] Folosesc ghilimelele pentru că nu e neapărat vorba de Eminescu "în sine", ci de "vulgata" eminesciană.

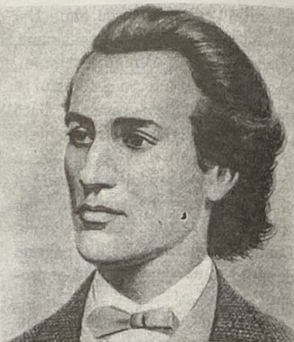
[8] Sau profesoara, în cazul mai traumatizatului Cezar Paul Bădescu.

[9] Sau la fel de lipsită de semnificație; nimeni nu poate spune cu exactitate.

[10] În același spirit de plebeu diletantism, în țări mai avansate pe drumul multiculturalismului decât România e posibil să obții o licență în literatura engleză fără să faci nici un curs despre Shakespeare, de exemplu, studiind în schimb versurile de la cântecele Madonnei. Or, încă o dată, Cărtărescu&co. erau/sunt iritați de romanțele "pe versuri" de Eminescu. Ceea ce e complet inadmisibil la niște spirite corect dezarticulate postmoderne.

Cum se cuvine înțeleasă „DOINA" LUI EMINESCU

Răzvan CODRESCU

Doina lui Eminescu, pe care Octavian Goga o numise cîndva – retoric, firește – "cea mai categorică evanghelie politică a românismului"[1], tinde să fie receptată astăzi ca o piesă de la periferia creației eminesciene, discutabilă atît sub aspect estetic, cît și sub aspect ideologic. Ea ar merita cel mult complezența noastră (în felul în care o merită, bunăoară, *Un răsunet* de Andrei Mureșanu). Nu lipsește nici punctul de vedere conform căruia *Doina* ar fi un reflex al nebuniei poetului, avînd în vedere că închegarea ei definitivă s-a produs cu puțin înaintea crizei fatale (în vara lui 1883). Aprecierile de felul acesta pornesc, dacă nu de la o inabilă frondă anti-românească, în orice caz de la niște neînțelegeri de principiu.

Mai întîi este vorba, adesea, de o inadecvare a criteriilor estetice. Cu toate că aparține unui autor cult, *Doina* trebuie judecată după estetica poeziei populare, căreia Eminescu i s-a circumscris în mod voit, cu o genială putere de transpunere și sinteză creatoare. Scoasă din acest sistem de referință, orice discuție asupra ei devine arbitrară și nelegitimă. În al doilea rînd, *Doina* nu este o scriere ideologică, ci o creație artistică, fictivă și simbolică, tocmai de aceea ireductibilă la o contingență istorică precisă. Ea este expresia lirică a necesității de conservare a ființei și identității naționale, ceea ce nu constituie o năzuință politică sau filosofică, ci una ontologică și morală, un ideal care totalizează și transcende fenomenalitatea brută. Citită prost, ea poate părea o profesiune de credință rasistă. Citită adecvat, ea nu este decît "ficțiunea ideală" a posibilei noastre afirmări pe linia și în cadrele neamului. Cît despre invocarea "nebuniei" poetului, aici neadevărul se împletește cu infamia. Textul nu numai că nu are nici un semn de incoerență, dar atitudinea lui fundamentală și multe dintre aspectele particulare se regăsesc de-a lungul întregii creații eminesciene. *Doina* n-aduce nimic esențial nou, ci este doar sinteza ultimă a unei coordonate majore a spiritului eminescian, evidente încă din epoca vieneză (G. Călinescu avea temeiuri să presupună că poezia e cu mult anterioară apariției sale publice; nu-i exclus ca "geneza interioară" a *Doinei* să se lege de pregătirea serbărilor de la Putna, din 1870-71). Pe de altă parte, există în scrisul lui Eminescu accente lirice la fel de "radicale", din vremuri în care nu putea fi suspectat de vreo urmă de "nebunie"...

Doina nu este nicidecum o producție o producție inferioară sau marginală, ci, la o analiză atentă, o creație reprezentativă și testamentară, o capodoperă în genul ei, cel puțin în spațiul sensibilității românești, dincolo de popularitatea sau impopularitatea conjuncturală.

În poezia aceasta, ca și în alte cîteva, geniul lui Eminescu se subsumează subtil geniului folcloric românesc. "Eul" liric se obiectivează, în sensul absorbției "sinelui" individual în "sinea lărgită" a neamului său. Vocea lirică devine expresie unanimă și supratemporală de revoltă, durere și nădejde românească. Taina acestei reprezentativități exemplare – care nu rezultă doar din cutare text, ci și din imaginea globală a operei – au subliniat-o toți comentatorii lui de seamă: "expresia integrală a sufletului românesc" (N. Iorga), "mai mult un exponent decît un individ" (G. Călinescu), "conștiința noastră mai bună" (C. Noica) etc. (Din păcate, pe fondul trufiei contemporane a "eului", a disoluției lui "noi" fie în aventurile individualismului anarhic, fie în pseudo-comunitarismul masselor depersonalizate, virtutea tradițională a "personalismului trans-individual" e din ce în ce mai puțin înțeleasă; de aici dubla criză: a spiritului religios și a spiritului național)[2].

Nimic nu putea servi mai bine acestui "lirism obiectivat" decît specia tradițională a doinei și simplitatea limbii populare, cu neostentative nuanțe arhaice și regionale. Intuiția artistică a lui Eminescu a selectat formele cele mai adecvate acestui tip de discurs, cu virtuți deopotrivă comprehensive, persuasive și mnemotehnice, indiferent de condiția socială sau intelectuală a receptorului român. Avem aici principala explicație a popularității de odinioară a *Doinei* eminesciene, precum și a forței ei mobilizatoare din momentele de tensiune națională (chiar și cei ce, în pripa rațiunii sceptice, tind să o considere "desuetă", "retrogradă" sau "reacționară", ajung să se lase purtați, în clipele de euforie comunitară, de vraja sonurilor ei[3]; e ceva care urcă din adîncurile ființei etnice, ceva care ne transcende, în mod inefabil, individualitatea și raționalitatea). Poate că nimeni nu s-a priceput mai bine ca Eminescu să pună în vibrație coardele cele mai sensibile ale sufletului românesc, coborînd pînă la rădăcinile "subconștientului" etnic (în sens blagian).

Prin această însușire harismatică este Eminescu naționalist, dincolo de orice conjunctură politică. *Doina* nu trimite nicidecum spre o agresivitate gregară, cum s-a spus uneori, pariindu-se pe litera textului, ci este *cîntecul de veghe al românismului*, încununat de *o îndrăzneață aspirație mesianică*. Așezat la hotarul dintre doina de jale și doina de haiducie (D. Murărașu și alții au arătat cum versuri întregi din lirica populară au trecut deliberat în textul eminescian), poetul construiește un

ansamblu metaforic, o hartă sufletească a românismului, ridicînd concretul la idealitatea alegorică.

"Prostul – își nota undeva Eminescu – este cel care ia metafora ad litteram". Din nefericire, a existat și există încă ispita unei lecturi "prostești" a *Doinei*, iar panica unora în fața acestor versuri se explică tocmai prin această "suficiență" a receptării (sesizabilă mai ales la ne-români). Discutînd cazul lui C. Dobrogeanu-Gherea (Solomon Solomonovici Katz), G. Călinescu scria: "Cînd e vorba de *Doină*, Gherea, neputînd să se smulgă din condiția lui de străin și să înțeleagă valoarea strict fictivă pe care noi o atribuim poeziei, găsește că Eminescu «a dat doinei un conținut absolut fals» [...] Însă dacă *Doina* e conținutistic xenofobă, ca poezie ea depășește orice tendință și exprimă numai aspirația spre o formă de stat fabuloasă [...] *Doina* simbolizează tocmai idealul națiunii"[4]. Iar D. Murărașu adaugă, în felul său mai didactic: "În poeziile lui Eminescu nu avem a face cu naționalismul militant, cu un naționalism care să aibă scopul de a determina atitudini ori fapte sociale, ci cu naționalismul-emoție, care se dezlănțuie cu toată forța și se topește întreg în sufletul poetului creator [...] Numai în planul ideal al poeziei Eminescu putea să-și găsească destinderea sufletească..."[5]

Este o naivitate să cauți cu obstinație în *Doină* imediatul istoric, politic sau geografic. Denumirile de rîuri, localități sau provincii devin aici metafore ale unui spațiu sufletesc; "străinul" ("muscal" sau de altă origine), "neagra străinătate", desemnează în plan metaforic orice primejdie de anulare sau pervertire a identității naționale, fie ea prezentă, trecută sau viitoare; "drumul-de-fier" nu este atît o aluzie la afacerea Stroussberg, cît un simbol al civilizației materiale care tinde să ne otrăvească, în numele "utilitarismului", ființa moral-spirituală ("Toate cîntecele pier"), problemă care nu este numai a "românului" ("creștinului"), ci a omului tradițional în genere; "Codrul – frate cu Românul" trimite la viziunea de origine tradițională a "etnosferei", evidențiată și în *Scrisoarea III* ("... rîul, ramul/ Mi-e prieten numai mie..."); blestemul ("Cine-au îndrăgit străinii...") devine expresie metaforică a revoltei interioare și rechizitoriu liric al trădării de sine; în fine, invocarea retorică a lui Ștefan cel Mare (în *Scrisoarea III* fusese invocat Vlad-țepeș) trimite spre un ideal mesianic proiectat într-un viitor nedefinit, expresie ultimă a unui îndelungat cumul mistic al devenirii istorice a neamului.

Doina eminesciană se încheie cu această viziune grandioasă a "mîntuirii", văzută ca rod posibil al unei conlucrări între vrednicia făpturii omenești și harul dumnezeiesc care proniază lumea ("Doar s-a-ndura Dumnezău/ Ca să-ți mîntui neamul tău!"). Această salvare infraistorică implică, pe de altă parte, o desăvîrșită unitate de credință și acțiune (împotriva tuturor "dușmăniilor", fizice și metafizice), angajînd atît omul ("Ai s-aduni Moldova toată"), cît și elementele Firii ("Îți vin codrii-n ajutor"), pe linia acelui "sentiment cosmic și organic" al sensibilității răsăritene (ce a trecut și-n teoria eliadiană a "creștinismului cosmic"). În subtext se simte o critică implicită a "lenei" și "resemnării" românești, iar cutare pagină din publicistica poetului ne poate înlesni, credem, înțelegerea simbolului mesianic al *Doinei*: "Bietul Ștefan Voievod! El știa să facă fărîme pe turci, tătari, leși și unguri, știa nițică slavonească, avusese mai multe rînduri de neveste, bea bine la vin vechi de Cotnar și din cînd în cînd tăia capul vreunui boier ori nasul vreunui prinț tătăresc. Apoi descăleca tîrguri de-a lungul rîurilor, dăruia panțirilor și dărăbanilor locuri bune pentru pășunatul hergheliilor de cai moldovenești, a turmelor de oi și de vite albe, făcea mănăstiri și biserici, și apoi iar bătea turcii, și iar descăleca tîrguri, și iar se însura, pînă ce și-au închis ochii în cetate la Suceava și l-au îngropat cu cinste în mănăstirea Putnei. Ce-și bătea el capul cu idei cum le au d-alde gazetari de-ai noștri, ce știa el de subțietura de minte din vremea de astăzi?"[6]. (Să nu uităm că *Doina*, în versiunea ajunsă pînă la noi, fusese destinată inițial să fie citită la dezvelirea statuii lui Ștefan – 5 iunie 1883 – de la Iași!)

Eminescu era potrivnic idealismului prost și indiferentismului național, înțelegînd să opună, la modul romantic, cum a făcut-o în atîtea alte rînduri, icoana eroică a trecutului unui prezent decăzut și debusolat. Nostalgiile lui patriarhale – cu acel reper poetic-convențional al "anului 1400", cu viziunea "Daciei ideale" sau a raiului codrenesc al "țării de Sus" ("Săracă țară de sus,/ Toată faima ți s-a dus!/ Acu cinci sute de ai/ Numai codru îmi erai;/ Împrejur creșteau pustii,/ Se surpau împărății,/ Neamurile-mbătrîneau,/ Crăiile se treceau,/ Numai codrii tăi creșteau...") – nu erau atît o formă de conservatorism arhaizant, ci expresia poetică a nevoii de puritate și rezistență națională. "Sănătoasa barbarie" (al cărei reflex se simte și-n versurile *Doinei*) nu reprezintă formula unei simple exaltări paseiste, ci o invitație ocolită la un realism constructiv, pe linia tradiției naționale; ea nu trebuie înțeleasă "prostește", ca expresie retrogradă a sălbăticiei, ci ca *formulă a echilibrului și vitalității etnice* – temei firesc al oricărei afirmări și "mîntuiri" viitoare.

Prin Tradiție spre Mîntuire – iată sensul ultim al *Doinei* și al eminescianismului în genere. Dar nu este oare acesta un adevăr... *universal*?

Note:

[1] *Mustul care fierbe*, ed. cit., p. 43.

[2] Este, în fond, criza globală a Tradiției. A se vedea subtilele considerații despre dinamica tradiției, cu distincția fundamentală între "im-personalizare" ("dez-apropriere") și "depersonalizare" (pornind de la distincția mai generală dintre "limite" și "limitări", deja impusă – la noi – de C. Noica și "școala" sa), în André Scrima, *Timpul rugului aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană*, Ed. Humanitas, București, 1996, mai ales pp. 41-48.

[3] Să ne amintim cît de des s-a făcut apel la *Doina* lui Eminescu în cele cîteva luni de incandescență națională de după prăbușirea regimului comunist. În timpul lungii demonstrații din Piața Universității (aprilie-iunie 1990), se luase obiceiul ca *Doina* să fie declamată zilnic, de un cunoscut actor, din balconul Universității, electrizînd manifestanții. Din păcate, poezia a fost recitată tot timpul fără versul "Și cum vin cu drum-de-fier", care lipsește din prima ediție Maiorescu (pe atunci proaspăt reeditată anastatic, dar avînd la urmă niște "Corecțiuni și emendări" ce au fost trecute cu vederea). Nu s-a găsit nimeni să atragă atenția. După 45 de ani de comunism, una dintre cele mai populare poezii ale lui Eminescu fusese aproape uitată... (Așa cum uitat fusese și "Deșteaptă-te, Române..." – *Răsunetul* lui Mureșanu –, decretat ulterior imn național, dar din care, pe 21 decembrie 1989, în aceeași piață, tinerii abia de-și mai aminteau prima strofă!).

[4] *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, ed. a doua (Al. Piru), Ed. Minerva, București, 1982, p. 551.

[5] Naționalismul lui Eminescu, Ed. Pacifica, București, 1994, p. 253.

[6] M. Eminescu, Opere, ed. Perpessicius, vol. X, Ed. Academiei, București, 1989, p. 28.

MIHAI EMINESCU itinerar biografic

• Mihai Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850. Mihail (forma Mihai s-a impus mai tîrziu) este al şaptelea copil din cei 11 ai căminarului Gheorghe Eminovici şi ai Ralucăi Eminovici, fostă Iuraşcu. Îşi petrece copilăria la Botoşani şi Ipoteşti.

• Între 1858 şi 1866 urmează şcoala la Cernăuţi. Termină clasa a IV-a clasificat al 5-lea din 82 de elevi, după care face două clase de gimnaziu.

• 1866 este anul primelor manifestari literare ale lui Eminescu. În ianuarie moare profesorul său de limba română Aron Pumnul. Elevii acestuia scot o broşura **Lăcrămioarele învăţăceilor gimnazişti**, în care apare şi poezia "La mormîntul lui Aron Pumnul" semnată M. Eminoviciu. La 25 februarie debutează în revista *Familia*, din Pesta, a lui Iosif Vulcan, cu poezia "De-aş avea". Iosif Vulcan îi schimbă numele în Mihai Eminescu.

• Între 1869 şi 1872 este student la Viena. Urmează, ca "auditor extraordinar", Facultatea de Filosofie şi Drept. Activează în rîndul societăţilor studenţeşti, se împrieteneşte cu Ioan Slavici, o cunoaşte la Viena pe Veronica Micle. Începe colaborarea la *Convorbiri literare*; debutează ca publicist în ziarul *Albina* din Pesta.

• Slavici, în calitate de preşedinte, şi Eminescu, de secretar, conduc un comitet de organizare al serbării de la Putna din 14-16 august 1871. Se reunesc studenţii din provinciile româneşti, participă şi personalităţi ale vieţii culturale româneşti.

• Congresul studenţesc, propus de Eminescu, îşi ţine lucrările după festivitate, în 16/28 august. Se adoptă ca program de acţiune a tinerei generaţii lupta pentru unitatea culturală a tuturor românilor, care să conducă şi la cea politică.

• În septembrie 1871, participă pentru prima oară, la şedinţele „Junimii" ieşene; unde citeşte nuvela „Sărmanul Dionis" şi poeziile „Egipetul", „Înger şi demon" şi „Floare albastră".

• Între 1872 şi 1874 este student "ordinar" la Berlin .

• Între 1874 şi 1877 este director al Bibliotecii Centrale, profesor suplinitor, revizor şcolar pentru judeţele Iaşi şi Vaslui, redactor la ziarul *Curierul de Iaşi*. Continuă să publice în *Convorbiri literare*. Devine bun prieten cu Ion Creangă, pe care-l determină să scrie şi-l introduce la "Junimea ".

• În 1877, se mută la Bucureşti, unde este redactor şi apoi redactor-şef la ziarul *Timpul*. Desfăşoară o activitate publicistică excepţională, care-i ruinează însă sănătatea. În această perioadă scrie marile lui poeme : "Scrisorile" , "Luceafarul" etc.

• La 1 ianuarie 1882, este înlocuit la conducerea ziarului *Timpul* şi vine ca redactor-şef Grigore G. Păucescu. Eminescu rămâne redactor pentru partea politică.

• Se înscrie în „Societatea Carpaţii" înfiinţată în 24 ianuarie, cu scopul de a sprijini lupta naţională a românilor de sub stăpâniri străine. Părăseşte şedinţa „Junimii" bucureştene din 17 noiembrie, în semn de protest pentru prezenţa lui Al. Candiano-Popescu, participant la detronarea lui Al. I. Cuza. Asupra acestei chestiuni insistă în repetate rânduri în publicistica sa.

• În 13 februarie 1883 se constituie Societatea Presei Române, cu B. P. Haşdeu preşedinte, D. A. Laurian şi G. Steriade vicepreşedinţi, M. Minovici casier, Eminescu, I. G. Bibicescu şi G. Missail membri; se opune alegerii lui C. A. Rosetti ca preşedinte.

• În 28 iunie 1883, Eminescu este declarat alienat mintal şi internat la „Institutul Caritatea" al doctorului Alexandru Şuţu pentru „îngrijiri speciale".

• Apare în *Convorbiri literare* poezia „Doina" (la 1 iulie), invocaţie a lui Ştefan cel Mare, geniul tutelar al poporului român. Poezia a fost scrisă pentru a fi citită la dezvelirea statuii domnitorului la Iaşi, în 3 iunie. Eminescu a participat la eveniment, dar fără să mai recite versurile.

• La direcţia *Timpului* este numit Mihail Paleologu, care publică, în 3 iulie, o notiţă prin care informează cititorii că fostul redactor fusese atins subit de-o „gravă boală". Cu plecarea lui Mihai Eminescu din redacţie începe şi epoca de glorie a cotidianului bucureştean.

• În decembrie 1883, îi apare, în condiţii grafice deosebite, volumul **"Poezii"** cu prefaţa şi texte selectate de Titu Maiorescu. Volumul îl consacră definitiv ca mare poet.

• Scrisoarea lui Eminescu către Alexandru Chibici Revneanu, un vechi prieten al său, din 22/24 ianuarie 1884, este un document biografic fundamental privind stapânirea deplină a facultăţilor sale intelectuale. Fapt întărit şi de numirea sa, prin decret, în 24 septembrie, subbibliotecar la Biblioteca Centrala din Iasi. În octombrie predă lecţii de geografie şi statistică la Şcoala Comercială din Iaşi.

• Întocmeşte, la octombrie 1886, ultimul stat de plată pentru personalul bibliotecii. Ca bibliotecar traduce tratatul lui Franz Bopp, Kritische Grammatik der Sanskritic Sprache - demonstraţie de amploare a capacităţii sale intelectuale; manuscrisul în 3 caiete se păstrează la „Biblioteca Centrală Universitară M. Eminescu" din Iaşi.

• Este internat în 9 noiembrie la ospiciul de la Mănăstirea Neamţ.

• Protestează, în 26 ianuarie 1887, împotriva iniţiativei lui Al. Vlahuţă privind lansarea de subscripţii în folosul său.

• Părăseşte ospiciul de la Mănăstirea Neamţ în 8 aprilie şi se stabileşte la Botoşani. Este îngrijit de Henrieta, sora sa, cu un devotament exemplar, şi de doctorul Francisc Iszok.

• În 1888, Iacob Negruzzi propune în Adunarea Deputaţilor să i se acorde lui Eminescu o pensie viageră pentru merite deosebite în literatura română.

• Eminescu pleacă la Bucureşti în 12 aprilie 1888, însoţit de Veronica Micle.

• Traduce în august-septembrie piesa „Le jouer de fuîte" a lui Emilie Augier. Contemporanii o credeau scriere originală.

• Îşi reia activitatea publicistică în 13 noiembrie, cu articolul „Iconarii d-lui Beldiman", în *România liberă* - organul de presă al grupării junimiste din Partidul Conservator. Publică un nou articol, „Iar iconarii", în 20 noiembrie.

• Fondatorii *Fântânei Blanduziei* îl cheamă, în 4 decembrie, să deschidă publicaţia lor. Publică articolul „Fântâna Blanduziei", ca editorial programatic, cu aprecieri asupra filozofiei germane şi vieţii politice europene. În 11 decembrie apare editorialul „Fond şi formă", pledoarie pentru reforme cuprinzătoare în sprijinul populaţiei productive. Articolul este scris sub impresia răscoalei ţărăneşti din martie-iunie 1888. În 25 decembrie, îi apare articolul „1888" - privire retrospectivă asupra vieţii politice din Europa.

• Pe 1 ianuarie 1889, îşi încheie activitatea jurnalistică, în *Fântâna Blanduziei,* cu articolul „Ziua de mâine" - profesiune de credinţă în menţinerea păcii în Europa.

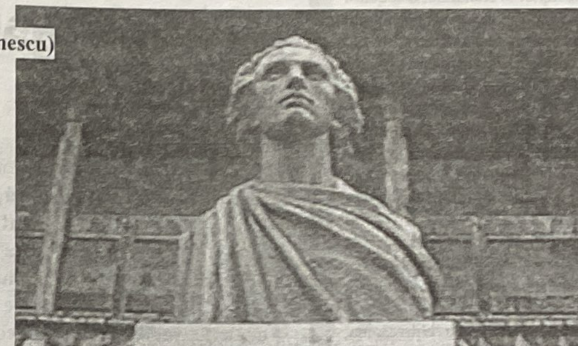
• Este internat, la 2 februarie, în Spitalul Mărcuţa, de unde este transferat la „Institutul Caritatea".

• Încep, pe 8 aprilie, formalităţile pentru acordarea pensiei viagere.

• Mihai Eminescu trece la cele veşnice la 15 iunie 1889 în casa de sănătate a doctorului Şuţu. Este înmormîntat în cimitirul Bellu din Bucureşti.

EMINESCOLOCVIU

„Nu slăvindu-te pe tine, lustruindu-se pe el" (M. Eminescu)

TUDOR ARGHEZI: Totdeauna vine vorba de Eminescu. Când eram tânăr venea vorba de Dumnezeu...

NICHITA STĂNESCU: Arghezi povestea că fiind copil l-a văzut pe Calea Victoriei trecând în absolută visare... Iată cât e de apropiat Eminescu de noi! Ochii mei s-au uitat în ochii lui Arghezi, care s-au uitat în ochii lui Eminescu.

I.L.CARAGIALE: Era o frumuseţe! O figură clasică încadrată de nişte plete mari negre, o frunte înaltă şi senină, nişte ochi mari – la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru; un zâmbet blând şi adânc melancolic. Avea aerul unui sfânt tânăr coborât dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare.

TUDOR ARGHEZI: Într-un fel, Eminescu e sfântul preacurat al ghiersului românesc. Din tumultul dramatic al vieţii lui s-a ales un Crucificat.

IOAN SLAVICI: Punea religiositatea, orişicare ar fi ea, mai presus de toate.

I.L.CARAGIALE: Avea un temperament de o excesivă neegalitate, şi când o pasiune îl apuca era o tortură nepomenită. Am fost de multe ori confidentul lui.

ION CREANGĂ: Dar iartă şi mata, căci o prietenie care ne-a legat aşa de strâns nu poate să fie ruptă fără de ciudă din partea aceluia care rămâne singur.

NICHITA STĂNESCU: Ce dorea el? El dorea să fie iubit.

VERONICA MICLE: Cu cât iubeşte cineva mai mult cu atât e mai nebun şi mai nedrept în judecata ce şi-o face de fiinţa lui dragă.

G.CĂLINESCU: Intimitatea eminesciană e tăcută. Perechea nu vorbeşte şi nu se întreabă.

GARABET IBRĂILEANU: Mă împac cu tot ce spune d. Călinescu? Fireşte că nu... şi desigur vor exista tot atâţia Emineşti câţi cercetători se vor mai ivi.

G.CĂLINESCU: Eminescu e un poet de concepţie şi asta stânjeneşte pe unii critici.

TITU MAIORESCU: O concepţie înaltă şi pe lângă aceste (lucru rar între ai noştri) iubirea şi înţelegerea artei antice.

MIHAIL SADOVEANU: Topind în el motivele populare, Eminescu le-a reluat cu sufletul din veac al poetului anonim şi cu arta poetului modern.

MIRCEA ELIADE: Universul poetic al lui Eminescu abundă în figuri şi imagini în care divinitatea, perfecţiunea, puterea, beatitudinea sunt solidare de o durată infinită.

ROSA del CONTE: Problema cea mai acută rămâne mereu pentru el determinarea raporturilor dintre Dumnezeu şi lume, dintre existenţa definitivă ca vremelnicie şi Fiinţa identificată cu Veşnicia; şi totuşi, el este mai cu seamă poetul unei viziuni cosmice, ese un însetat de Absolut.

EUGEN LOVINESCU: Eminescu, de pildă, a fost saturnul poeziei lirice filozofice. A istovit genul... şi-a impus pesimismul lui total ca o formulă a lirismului însuşi.

C. NOICA: Undeva, în ms. 2257, de-a curmezişul filei 84, unde apar cifre, câteva rânduri aproape şterse şi notaţia „luptătorul, poetul, filozoful." - stă scris: Redă-mă nefiinţei. Să ne resemnăm a-l vedea redat nefiinţei?

MARIN SORESCU: Eminescu n-a existat.

NICHITA STĂNESCU: Atâta vreme cât noi suntem, el este. Atâta vreme cât el este, noi nu putem crede că am putea să murim vreodată.

ION NEGOIŢESCU: O tristeţe primordială stăpâneşte această împărăţie somnolară, acest univers genuin, acest cosmos scufundat în sine, ca în propriul său embrion imens şi în care zac potenţele pure, sufletele care nu se vor naşte niciodată.

NICOLAE MANOLESCU: Resemnarea finală coincide cu pătrunderea de către Hyperion a sensului condiţiei sale, după metamorfoza în care spiritul s-a proiectat rând pe rând.

ION BARBU: Preferă Odă în metru antic! O spun în cunoştinţă de cauză.

NICOLAE STEINHARDT: Dar Eminescu pesimist de profesie şi tanatofil îmi pare pur şi simplu un dublu clişeu didactic şi kitsch.

LIVIU RUSU: Ne exprimăm însă părerea că acest poem ilustrează, înainte de toate, nu pesimismul schopenhauerian, ci ideea emoţională care apare în atâtea poezii ale sale, pulsaţia iubirii în marea ambianţă a lumii.

G.CĂLINESCU: Eminescu nu filozofează niciodată, propoziţiile lui sunt viziuni.

TUDOR ARGHEZI: De ce a fost ales pentru paginile de faţă un subiect Eminescu? Ca să se repete ce s-a mai spus? Se mai poate spune ceva despre Eminescu?

GRIGORE VIERU: Mi-l furară, Doamne, adineauri/Pe înaltul domn, cu tot cu lauri/Mă uscam de dor, în piept cu plânsul/Nu ştiam că dor mi-era de dânsul/Nu ştiam că doina mi-o furară/Cu străvechea şi frumoasa ţară/ - Eminescu.

Ioan RĂDUCEA

NITRAMONIA ȘI PKK

Rozboiul de gherilă kurdo-turc s-a mutat în România. Deputatul Metin Cerchez, reprezentantul minorității turce în Parlamentul României, a afirmat că Nitramonia Făgăraș a intrat în proprietatea PKK (Partidul Muncitoresc din Kurdistan), organizație terorist-comunistă, care luptă în ilegalitate pentru crearea unui stat kurd. Nitramonia a fost vîndută de APAPS sereleului Fletcher Group, condus pînă de curînd de Mehmet Fatih Kesser. Cerchez spune că Mehmet Kesser ar fi membru al PKK și că are Nevoie de Nitramonia, pentru producerea de explozibili. Cert este că Mehmet Kesser a fost arestat și cercetat, în urmă cu doi ani, de o acuzație de spălare de bani (65 de milioane de dolari!). A scăpat basma curată. Nu se știe la ce preț. Acum dezmembrează utilajele de la Nistramonia, ca să scoată un ban din fier vechi.

ȘCOLI PENTRU ROMÂNII DE LÎNGĂ ROMÂNIA

Păstrarea identității naționale se poate face în primul rînd prin școală în limba maternă. Aceasta este concluzia la care au ajuns participanții la simpozionul „Românii din Balcani - școli și biserici", desfășurat recent la București. Manifestarea a fost organizată de Universitatea București, Societatea de Cultură Macedo-Română, Centrul „Eudoxiu Hurmuzachi" și Fundația Națională pentru Românii de Pretutindeni.
Hristu Cândroveanu, președintele Societății de Cultură Macedo-Română, a propus înființarea măcar a unui liceu cu predare în limba română, cu bibliotecă și internat, precum și a unei case de cultură în fiecare țară unde locuiesc români.

SECETĂ CA ÎN 1946

Potrivit statisticilor făcute de Ministerul Agriculturii, anul acesta ogoarele românești vor fi

UN TRATAT
ca o mângâiere de fiară

Viorel PATRICHI

> **„Odată ce Rusia va renunța să gândească în termeni de sfere de influență, când va accepta responsabilitățile ei istorice pentru pactul Hitler-Stalin și pentru uciderea în masă a românilor, atunci relațiile noastre vor deveni normale. Câtă vreme aceasta nu se întâmplă, relațiile noastre pot fi corecte, dar departe de a fi normale. Și Moscova nu trebuie să fie surprinsă dacă vechile suspiciuni continuă... Cei care au negociat tratate așa de umilitoare în trecutul recent vor rămâne în istorie drept ceea ce sunt ei cu adevărat. Noi nu cerem nimic în plus sau în minus, decât ceea ce legile internaționale ne-au acordat deja". (Regele Mihai)**

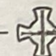
Prin aleșii noștri, am parafat și, în curând, vom semna și Tratatul politic de bază cu Federația Rusă. Realism, pragmatism! Așa susțin politicienii, diplomații și majoritatea ziariștilor.

Argumentele lor

- așa intrăm în NATO și în UE trebuie să avem relații bune cu vecinii
- așa ne cer americanii
- Rusia nu ne mai dă gaze
- trebuie să intrăm în normalitate
- este firesc să ajugem la un compromis reciproc
- numai așa vor crește schimburile economice
- să lăsăm trecutul și să ne gândim la viitor

În 1992, mă întorceam de la Moscova cu trenul. În compartiment, am avut un singur însoțitor de drum: un colonel din Armata a 14-a, care a coborât la Tiraspol. „Știi ce? Voi veți intra în NATO și în Comunitatea Europeană când va vrea Rusia". M-a iritat această prezicere pe care am calificat-o atunci drept ridicolă. Omul a avut însă dreptate. Numai un orb nu vede că Rusia va rămâne un partener prețios și inevitabil pentru Statele Unite și pentru marile puteri economice din Uniunea Europeană.

URSS a căzut sub presiunea mișcărilor de eliberare națională din interior, dar și datorită colapsului economic, provocat de un sistem politic rigid. Războiul rece a fost urmat de un deceniu de reașezare a forțelor geostrategice. Tratatele de pace se semnează după terminarea unei conflagrații, dar și în preajma unui dezastru iminent, cum s-a întâmplat înainte de al doilea război mondial cu toate „antantele". De peste zece ani, traversăm o perioadă incertă. Actul final de la Helsinki devenise caduc prin modificarea frontierelor, pe cale pașnică (Germania se unifică, Slovacia se desparte de Cehia) sau prin război (dezmembrarea Iugoslaviei). Sechelele comunismului se cauterizau prin „tratate politice de bază". Uniunea Europeană și Statele Unite au fost foarte persuasive față de statele mici pentru a evita alte conflicte.

Primii care au condamnat pactul Molotov-Ribbentrop au fost chiar sovieticii: în 1991, Sovietul Suprem a votat în acest sens. Consecințele acestui pact, nul și neavenit ab initio, au fost eliminate numai în cazul țărilor baltice: Estonia, Letonia și Lituania au fost primite în NATO și în Uniunea Europeană. „Nimănui nu-i trebuie Republica Moldova astăzi", spunea recent Vladimir Jirinovski, un fel de bufon al țarului. România a rămas doar să condamne singură același document: conducătorii ne-au irosit șansele. În 1991, Ion Iliescu semna ultimul tratat cu URSS din istoria imperiului comunist. Lipsă de intuiție?

Contraargumentele vieții

- esențiale rămân performanțele economice pentru integrarea României;
- NATO este umbrela perfectă pentru investițiile strategice ale Occidentului în țările ex-comuniste și integrarea trebuie să se producă oricum;
- Rusia nu este vecină cu România;
- Gazele se cumpără pe valută și, dacă nu ne place, avem libertatea să importăm din nordul Africii sau din nordul Europei;
- Capitalul rusesc a pătruns în America, în Uniunea Europeană, dar și în România. Ceea ce nu s-a făcut cu tancul se realizează economic;

- Cine renunță la trecut nu e vrednic de viitor.

Mircea Druc, primul șef de guvern necomunist de la Chișinău, l-a invitat în primăvara lui 1991 pe omologul său Petre Roman la Stânca Costești și l-a rugat să se opună ratificării tratatului cu URSS. „E atât de grav?" „Este un cuțit în spate. Noi ne luptăm să distrugem imperiul și voi ce faceți?..."

În 1993, au fost reluate negocierile cu Moscova pentru tratatul de bază, dar, de data aceasta, cu principalul succesor de drept al Uniunii Sovietice. Timp de zece ani, rușii nu au cedat nimic. În 1996, Evgheni Primakov, pe-atunci ministru de Externe, a venit la București pentru parafarea tratatului. Diplomații români i-au spus că mai trebuie făcute unele modificări și Primakov a plecat ca ars înapoi la Moscova.

După ce a parafat noul tratat cu Igor Ivanov la București, Mircea Geoană a declarat că „s-au făcut compromisuri importante". În realitate, Rusia a făcut un singur compromis: a acceptat să semneze cu noi acest document. „Noi suntem profund satisfăcuți", a spus Ivanov. Litigiile au fost aruncate într-o „declarație comună", fără valoare juridică, pe care o vor semna la Moscova cei doi miniștri de Externe. Acolo va figura „un pachet politic echilibrat", după expresia lui Mircea Geoană. Mai precis:

- constituirea unei comisii de istorici, economiști, diplomați, care să caute Tezaurul oferit de România spre păstrare cu acte în regulă, documente contrasemnate în 1917 și de către Franța;
- condamnarea Pactului Molotov-Ribbentrop. Reamintim că acel pact a fost condamnat chiar de către Sovietul Suprem al URSS, iar faptul că îl mai condamnăm noi o dată nu schimbă situația tragică a românilor din estul teritoriului. Mai mult, pe noi ar trebui să ne intereseze anularea consecințelor pactului sau măcar să urmărim aplicarea peste Prut a normelor de drept internațional, valabile în comunitatea europeană. Condamnarea acestui

pîrjolite. O secetă asemănătoare celei din 1946 ne va lăsa fără pîine pe masă. Agricultorii sînt disperați. Jumătate din suprafața cultivată cu orz și 11 la sută din cea cu grîu sînt calamitate. Rapița e pierdută definitiv.
O catastrofă naturală adăugată prețurilor dezastruoase de la noi va mări foametea.

12 MILIOANE DE ROMÂNI NENĂSCUȚI

Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a atras atenția asupra numărului incredibil de mare de avorturi săvîrșite în România. PF Teoctist a arătat că, după liberalizarea avorturilor din 1990, „12 milioane de români nu s-au mai născut". Feții au fost uciși în pîntecele mamelor, într-un ritm infernal. Biserica încearcă să stăvilească acest fenomen negru, prin conștientizarea românilor asupra păcatului.

AROGANȚA ESTE MOLIPSITOARE

Oglindă, oglinjoară, cine-i cel mai arogant din țară? Evident, Năstase cel fără de case (fiindcă sînt pe numele nevestei). Dar iată că din urmă îi suflă în ceafă concurenți redutabili. În topul aroganței de partid și de stat urcă Ioaaaan Ruuus, ministrul de Interne. Acesta s-a dovedit foarte activ în campania electorală pentru alegerile locale parțiale. Ca și alți miniștri, de altfel. Însă, Rus s-a remarcat prin faptul că a refuzat să spună pe ce bani a făcut campanie electorală: ai lui, ai partidului, ori ai statului? Ceea ce ne face să credem că s-a deplasat pe banii noștri pentru a susține candidatul PSD dintr-o comună bihoreană. Parcă ar fi pentru prima oară cînd demnitarii fac ce vor pe cheltuiala plebei.

UȘOR CU... ECUMENISMUL PE SCĂRI

Distinsul cărturar Constantin Bălăceanu-Stolnici a remarcat că Fundația pentru o Societate

Deschisă (FSD) a atacat furibund şi nejustificat Biserica Ortodoxă Română. El a scris în *Ziua* că FSD şi-a sprijinit ofensiva pe „exemple absurde şi atît de exagerate, încît nu sînt credibile decît pentru mica minoritate a ateilor, sectanţilor, a unor intelectuali teribilişti şi în special a celor ce vor, pentru motive uşor de înţeles, dizolvarea patrimoniului cultural-creştin român. Afirmaţiile ridicole privind antimodernismul sau antieuropenismul Bisericii Ortodoxe Române nici nu merită să fie considerate". Drept e. Numai să priceapă asta şi unii ierarhi, care se cam grăbesc să „inoveze" şi să ecumenicizeze Biserica.

UN TRATAT DE CRITICAT

Membri seniori ai Ligii Studenţilor au criticat public parafarea Tratatului de bază românorus. Ei reproşează Puterii că nu i-a consultat pe românii din Republica Moldova şi din Ucraina, cum nu au cerut nici părerea societăţii civile din România. În plus, au solicitat lămurirea chestiunii Tezaurului şi a arhivelor româneşti aflate în Rusia, precum şi condamnarea Pactului Ribbentrop Molotov.

Tratatul a fost criticat şi de Consiliul Mondial Român, precum şi de alte organizaţii româneşti din ţară şi din străinătate. Dovadă că puţin îi pasă de aceste critici, Puterea nu a replicat. S-a mulţumit să ne spună, prin gura ministrului de externe, Mircea Geoană, şi a altor „purtători de cuvînt", că e un mare pas spre „normalizarea relaţiilor bilaterale". Şi că mai bine nu aducem vorba despre Pactul Ribbentrop-Molotov, căci riscăm să ne ceară ruşii să condamnăm şi noi războiul contra URSS purtat pentru eliberarea Basarabiei.

CAPITALIZARE PRIN MUNCĂ LA NEGRU

Aproape un milion de români muncesc în străinătate, legal sau nu. Potrivit unor estimări confirmate de BNR, românii care

document, nul şi neavenit încă de la semnare, este ridicolă şi pentru că Emil Constantinescu a semnat deja tratatul cu Ucraina, ţară beneficiară a pactului Molotov-Ribbentrop. Comerţul cu Ucraina nu s-a dezvoltat după ce Emil Constantinescu a semnat respectivul tratat, iar viaţa românilor din nordul Bucovinei şi al Maramureşului, din Herţa şi din sudul Basarabiei nu s-a îmbunătăţit;
• condamnarea participării României la al doilea război mondial, alături de Germania. Aici, Kremlinul ne trimite ultima copită. În realitate, România nu a dus nici un război de agresiune împotriva URSS. Participarea ţării noastre pe ambele fronturi a avut un singur scop: reîntregirea naţională, după ce, prin Dictatul de la Viena, pierdeam Transilvania, iar prin Pactul Molotov-Ribbentrop, URSS lua Basarabia. Trecerea Nistrului era necesară şi conformă legilor războiului, aşa cum armata română a trecut Dunărea în 1877 în Bulgaria pentru a cuceri independenţa şi nimeni nu se gândeşte astăzi să-l condamne pe Carol I, aşa cum procedează unii cu Mareşalul Antonescu. Militarii ştiu că adversarul trebuie urmărit până este înfrânt sau până capitulează. Documentul nu face nici o referire la ultimatumurile sovietice, prin

care Kremlinul ne cerea abandonarea teritoriilor din est. De altfel, Igor Ivanov a amintit declaraţia lui Adrian Năstase, care a spus că s-ar putea ca, după semnare, tratatul să fie citit doar de experţi din domeniul relaţiilor politice.

De ce acum?

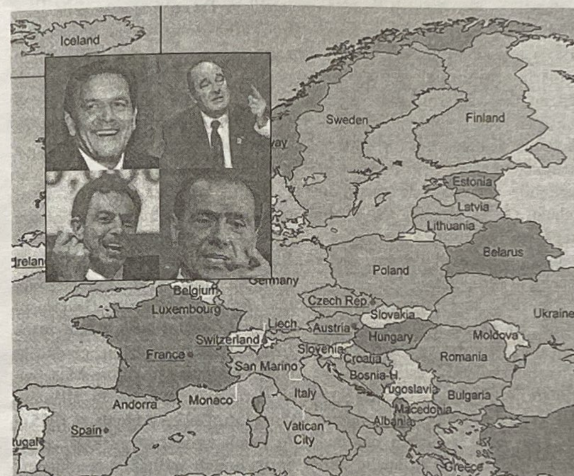
„Reamintesc greşeala făcută de România de a accepta să negocieze cu Sovietele fără să profite de preţioasa ocaziune pe care o oferea interesul Sovietelor de a avea semnătura aliaţilor noştri Franţa şi Polonia pentru a cere ca condiţiunea în interesul comun, regularea definitivă a chestiunei Basarabiei în favoarea noastră... Pentru mine, directivele mari sunt următoarele: un act folositor - desigur, un act inutil - da, un act dăunător - nu." (Nicolae Titulescu, Geneva, 24 iulie 1932, către regele Carol al II-lea)

Toate ţările ex-comuniste au semnat deja tratate politice cu Rusia, au fost vizitate de Elţîn sau de Putin, dar nici una nu are litigiile României. Printr-o atitudine modernă, Rusia putea să vindece definitiv resentimentele istorice ale românilor. Ţara noastră nu a primit despăgubiri nici pentru patrimoniul CAER, însuşit de Primăria din Moscova, fapt ce nu se menţionează în tratat. Este vorba de patru etaje dintr-o clădire imensă, construite de România comunistă şi închiriate acum companiilor străine.

Nu am dat întâmplător citatul din Titulescu. În acest moment, Moscova este mai interesată decât Bucureştiul în semnarea tratatului. După războiul din Irak, Germania şi Franţa îşi fac „mea culpa" în faţa Statelor Unite. Au pierdut şi fac reverenţe. Din tot acest conflict de interese, Rusia va fi un timp izolată. Tot întrebându-ne ce-a vrut să spună Bush la Cotroceni cu puntea spre Rusia, ne grăbim să semnăm un document inutil, tardiv şi nociv. „Un compromis pozitiv", o umilinţă în plus - doar atât. Aşteptăm „tratatul special" cu Basarabia, o veche provincie românească.

AMBIŢIILE INCOERENTE ALE EUROPEI

Radu DUMITRESCU

Depăşind opoziţia nebuloasă a Franţei, Germaniei şi Rusiei, Washingtonul s-a grăbit să jubileze în urma unei victorii facile obţinute în Orientul Mijlociu, fără a lua în seamă experienţa politică internaţională multiseculară a rivalilor europeni. În timp ce Statele Unite cîştigau războiul, Europa, abilă în metamorfoze diplomatico-militare, se pregătea de cîştigarea păcii. Satisfacţia căpătată pe termen scurt de americani era astfel înnăbuşită prin adîncirea faliei dintre aliaţii euroatlantici.

Avangarda antiamericană a Europei - Franţa, Germania, Belgia şi Luxemburg - nu s-a sfiit să anunţe autonomizarea militară a "bătrînului continent", lănsînd ideea constituirii unui pol concurent pentru maşina de război a Americii. Deşi ideea este lipsită de originalitate, presa i-a dat o conotaţie deosebită în virtutea recentei rivalităţi legate de războiul irakian.

Încă din 1948 a fost creată Uniunea Europei Occidentale, proiectată la final de secol spre a deveni braţ armat al Uniunii Europene. Dacă la început organizaţia oferea impresia unui bloc ce-şi dorea protejarea în faţa unei eventuale ridicări a Germaniei, după numai cîţiva ani, filosofia UEO s-a modificat. Germania trebuia controlată din interiorul acestei instituţii, iar prioritară devenea rezistenţa înaintea unui prezumtiv atac sovietic. Totuşi, în condiţiile Războiului Rece, UEO a transferat competenţele sale Alianţei Nord

lucrează peste hotare trimit anual în ţară aproximativ două miliarde de dolari.
Aşa, guvernul a scăpat de un milion de şomeri în plus şi a mai şi „atras" capital în România.

ŢĂRANII NU MAI MERG LA FACULTATE

Doar 1 la sută din copii de ţărani ajung la facultăţi, spune o statistică seacă. Nimic despre motive. Le bănuim: nevoile financiare şi lipsa de motivaţie. Însă, credem că slăbirea fibrei morale este adevărata cauză. Căci nici în interbelic nu o duceau ţăranii pe roze şi, totuşi, din sate a provenit cea mai mare parte a elitei de atunci. Aveau nerv şi ambiţiei în ei românii din vremurile alea. Voiau să „schimbe lumea" şi începeau prin a se transforma în bine pe ei înşişi.

"EROII" COMUNIŞTI, SUB CATEDRALĂ

Un proiect de ultimă oră prevede demolarea Mausoleului eroilor comunişti aflat în Parcul Carol din capitală şi ridicarea pe locul său a Catedralei Mântuirii Neamului. Superbă exorcizare a societăţii româneşti. Şi o ironie a soartei: Ceauşescu a încercat, prin anii '80, să dărâme biserica din Dealul Mitropoliei, pentru a clădi un mausoleu al liderilor comunişti. Arhitectul lui Ceauşescu, octogenarul Camil Roguski, ne-a declarat că, în viziunea dictatorului, Palatul Patriarhal trebuia să devină Muzeu al PCR. Iată că s-a întîmplat taman pe dos.

ACADEMIA APĂRĂ ROŞIA MONTANĂ

Eugen Simion, preşedintele Academiei Române, a glăsuit împotriva „noilor ciocoi", care îi sfidează pe ţărani. O delegaţie de academicieni, condusă de Eugen Simion, s-a întîlnit la Câmpeni (judeţul Alba) cu primarii din Munţii Apuseni pentru a discuta despre proiectul exploatării aurifere de la Roşia Montană, faţă de care Academia

şi-a exprimat dezacordul.
Astfel, protestul societăţii civile este întregit şi de autoritatea ştiinţifică a Academiei.

NOBEL-UL NU-I PENTRU „REACŢIONARI“

Profesorul universitar sibian Mircea Tomuş a susţinut, cu prilejul unei manifestări dedicate lui Lucian Blaga, că poetul şi filosoful transilvan a fost împiedicat să obţină premiul Nobel pentru literatură de către comunişti. „Blaga a fost propus pentru premiul Nobel, dar opera lui nu era cunoscută în străinătate. Se pare că însuşi statul comunist român a cerut retragerea candidaturii sale“. E normal, căci Blaga era prea „reacţionar“ pentru gustul comuniştilor. După ei, poate că ar fi meritat premiul Nobel un A. Toma - „creator realist“ şi cu origine sănătoasă.

PERMIS DE MUCENIC

Printr-o hotărîre a Sfîntului Sinod, călugării vor avea legitimaţii de monahi. Astfel, ar fi prevenită travestirea în rasă călgurească a unor infractori. Decizia a provocat însă rumoare printre vieţuitorii unor mănăstiri, care văd în ea un fel de îmatriculare nepotrivă cu postura lor. Un monah se întreba retoric şi amar, pe un site, dacă toţi cei care au murit pentru Hristos au avut „autorizaţii de pustnici, permise de mucenici, ori legitimaţii de apostol“.
Acum, noi nu avem dreptul şi nici nu ne trece prin cap să cîrtim, dar ştim că şi legitimaţiile se falsifică.

ALT UDMR: URR

Uniunea pentru Reconstrucţia României (URR), care se vrea un partid al tinerilor, încearcă să rupă ceva din voturile UDMR. Partidul foştilor ucenici ai lui Emil Constantinescu şi-a făcut recent o variantă în limba maghiară a site-ului său pe Internet. Totodată, URR a lansat un soi de manifest pentru „normalizarea

Atlantice, organizaţie care, prin aportul SUA, garanta securitatea Europei de Vest.

Deşi au existat personalităţi care au accentuat ideea unei organizaţii militare, atît proiectul de Comunitate europeană a apărării cît şi planul Fouchet au reprezentat eşecuri între 1952 – 1962. Discuţiile de la Maestricht, din decembrie 1991, pe marginea ambiţioaselor proiecte de constituire a Uniunii Europene au inclus şi o analiză asupra rolului UEO în perioada post-Război Rece. “Declaraţia de la Petersberg” (1992) consfinţea necesitatea participării organizaţiei militare europene la acţiuni sub egida O.S.C.E., de prevenire a conflictelor, gestionare a crizelor şi menţinere a păcii. Constituirea unei veritabile identităţi de securitate trebuia să fie urmată, într-o altă etapă, de o politică de apărare comună, obiectivul de mai multe decenii al europenilor.

În 1992, în localitatea La Rochelle, era decisă înfiinţarea Eurocorp-ului, care devenea operaţional în decembrie 1995. Peste 50.000 de militari din Franţa, Germania, Spania, Belgia, Olanda şi Luxemburg intrau în acest organism multinaţional. Referindu-se la aceste unităţi, ministrul german al apărării,Volker Ruhe, declara: “Tineri ai căror bunici luptau unii cu alţii acum 50 de ani vor asigura pe viitor pacea şi libertatea Europei umăr la umăr”. În anii '90, au fost create sau perfecţionate: Centrul pentru interpretarea datelor culese prin satelit (Torrejan – Spania), sistemele EUMILSATCOMSI, WEUCOM, Institutul UEO de Studii în Securitate (Paris).

În practică, succesele armatei europene au fost modeste: o desfăşurare de nave în Golf (1991) şi o participare mediocră la rezolvarea crizei iugoslave. Implicarea în Balcani a însemnat sfîrşitul iluziei monopolului UE-UEO în domeniul prevenirii conflictelor în Europa. Ampla dezbatere a rivalităţii dintre NATO şi UEO în condiţiile multipolarităţii s-a stins de la sine, treptat, într-o conjunctură internaţională în care Europa a demonstrat că nu are voinţă şi capacitatea de a acţiona unitar.

În primăvara acestui an, Chirac şi Schroeder au dezgropat din nou securea războiului, căutînd să impresioneze America cu alarma unei noi armate comune europene. Ridicolul situaţiei provine şi din numărul crescut de iniţiative, armate, organizaţii şi comunităţi militare europene, care sunt anunţate la răstimpuri, dar care nu se regăsesc nicicum în realitatea imediată. De ce ar fi nevoie de ceva nou atîta timp cît a fost creat Eurocorp-ul, iar strategiile UEO pentru o lume multipolară există încă de la sfîrşitul secolului XX ? De ce era necesar un anunţ francez de cooperare cu Rusia în “noua armată europeană” ?

Într-o analiză serioasă, totul pare o mare găselniţă, o sperietoare agitată de Franţa, Germania şi Rusia, care nu s-au împăcat cu umilinţa suferită la ONU în faţa unei Americi belicoase. Deşi aprofundarea legăturilor militare ruso-franceze ne trimite cu gîndul la eterna complicitate dintre Moscova şi Paris (concretizată în alianţele din 1756, 1892 – Antanta şi 1935 – Acordul sovieto-francez), mult dorita unitate militară a continentului este doar un ideal utopic. Atît timp cît Marea Britanie rămîne ataşată Americii, iar Spania, Italia şi democraţiile estice nu agreează tendinţele dominatoare ale Parisului şi Berlinului, eficacitatea armatei europene este iluzorie.

Totuşi, anunţul nucleului franco-german probează încă o dată aspiraţia europenilor de a rupe relaţiile de vasalitate cu Statele Unite şi chiar curajul de a intra în competiţie directă cu superputerea americană în momentul care asigură cea mai mare doză din prestigiul internaţional. Chiar dacă e pusă în discuţie finalitatea imediată a propunerii franco-germane, pe termen lung intenţiile nucleului dur european adîncesc falia dintre foştii aliaţi din timpul Războiului Rece şi intenţia Europei de a dobîndi responsabilităţi crescute în politica mondială.

CANGRENA pe care o venerăm

Manuel HAIDUC

La 13 ani de la revoluţie, după ce pseudo-elita politică a exploatat cu neruşinare crescîndă un popor lovit, ne întrebăm dacă răbdarea românului a ajuns la limită? Sărăcie generalizată, trei milioane de oameni care suferă de depresie, un viitor nebulos, un prezent umilitor şi o suferinţă perpetuă. Toate acestea fiind generate de guverne care nu s-au sfiit să declanşeze un genocid naţional în lupta pentru trecerea în proprietate privată (a clienţilor politici) a avuţiei naţionale.

O explicaţie facilă: corupţia. O explicaţie abstractă, diluată şi ascunsă pe coridoarele tuturor instituţiilor politice, fals dezbătută şi viclean ridicată ciclic la rangul de problemă naţională. Un eufemism generos care ascunde în fapt acoperirea unor escroci veroşi, unor tîlhari cu imunitate. Se discută încă în termeni politicoşi (cu stilul pretenţios al unor gentleman-i englezi) despre ceea ce nu e decît jaf şi corupţie. Totul apărat de limitele originalei democraţii.

Este greu să explici poporului că din momentul în care John Locke a teoretizat justeţea rebeliunii contra unei clase politice meschine este dreptul tuturor de a se ridica şi a lupta pentru fericire şi prosperitate. Este dificil să explici că decapitarea regilor Angliei (1649) şi Franţei (1792), revoluţia americană şi revoltele liberal-burgheze ale secolului XIX aveau acelaşi fond. Poporului român pietrificat îi lipseşte reacţia naturală înaintea răului şi puterea de conservare. Mai mult, el moare interior, se prăbuşeşte pe dinăuntru, suferind în tăcere şi dovedindu-se jenant de obedient faţă de călăii deghizaţi în conducători democratici. Situaţia este la limită. Uimiţi, ne întrebăm dacă mai există resurse interne pentru revigorare sau din contră, ne vom stinge lent, devenind sclavii unei clase politice ticăloşite.

Incapabili de a-şi rezolva problema cu mijloacele decente ale secolului XXI, românii fac haz de necaz. „Divertis” a dedicat o emisiune întreagă flagelului, considerînd lupta contra corupţiei drept „ceea ce începe în fiecare an, dar nu se sfîrşeşte niciodată” cu precizarea că „legile anticorupţie sunt doar pentru cei proşti”. Dacă românii nu mai au puterea şi voinţa de a-şi primeni elita, atunci sunt condamnaţi să asculte discursuri gen Michael Guest şi Jonathan Scheele, care se arată stupefiaţi de plasarea României în ierarhia corupţiei înaintea unor ţări ca Zimbabwe şi Nigeria. Şi tot străinii oferă idei pentru eradicare. Valerian Stan, împreună cu ziarişti de investigaţii, a iniţiat o caravană civică şi un proiect (finanţat de Fundaţia pentru o Societate Deschisă), încercînd conştientizarea absentului popor român asupra importanţei luptei anticorupţie.

Guvernul, acţionînd pe linia şmecheriei generalizate, oferă un pachet de legi anticorupţie, care, de fapt, e incapabil să îngrădească fenomenul şi dă o nouă faţadă de legalitate genocidului.

Decişi să acţioneze pentru menţinerea privilegiilor, Iliescu şi Năstase minimalizează şi trivializează

relaţiilor dintre majoritate şi minoritatea maghiară“, în care susţine, printre altele, şi înfiinţarea unei universităţi de stat în limba maghiară. Obiectiv pe care UDMR se chinuie să-l atingă de multă vreme. N-ar fi rău ca URR să ia ceva şi din voturile Partidei Romilor printr-un mesaj tăiat după acelaşi model dar adresat ţiganilor. Într-un final, URR ar putea să fuzioneze prin absorbţie cu cele două grupări politice ale minorităţilor celor mai numeroase de la noi. Nu de alta, dar măcar să-i ştim la un loc pe toţi cei care slujesc interesele altor etnii decît cea română.

PRESA DE LA CHIŞINĂU, AMENINŢATĂ

Puterea comunistă de la Chişinău a avut o nouă tentativă de intimidare a presei pe care încă n-a supus-o. La mijlocul lunii trecute, o gaşcă de procurori şi securişti a năvălit în sediul grupului de presă FLUX, unde a făcut percheziţie, a confiscat documente şi a verificat memoriile computerelor. Ziariştii au fost interogaţi şi presaţi să-şi divulge sursele. Atacul a fost declanşat de o plîngere făcută de Mahmoud Hammoud, fost consul onorific al Libanului la Chişinău, ginere al lui Dumitru Diacov - ex-preşedintele Parlamentului moldovean. FLUX publicase o serie de articole despre implicarea lui Mahmoud Hammoud în traficul de armament din Republica Moldova către organizaţia islamică teroristă Hezbollah.
Hammoud a fost acuzat de apartenenţă la Hezbollah din 2001 şi a fost expulzat din Republica Moldova. El a fost urmărit şi de SRI, cu puţini ani în urmă, cînd se afla în România.
În aceste condiţii, modul în care au reacţionat acum comuniştii moldoveni la dezvăluirile ziariştilor este cel puţin ciudat. Afară de cazul în care guvernanţii comunişti sînt complici ai lui Hammoud în afacerile cu armament.

TAXA PE CHIULUL DIN ARMATĂ

Guvernul a mai găsit o modalitate de a scoate bani de la „populație". Anume, taxa pe chiul de la serviciul militar. Ai împlinit 28 de ani și nu vrei să mergi în armată, plătești frumușel statului între 3000 și 4000 de dolari. Suma prezintă costurile pe care le-ar face statul cu întreținerea și instruirea unui răcan. Dar dacă omul nu merge în armată, înseamnă că nu se cheltuie nici un leu cu el. Atunci, care-i logica? În același proiect de Lege privind pregătirea populației pentru apărare se stipulează interdicția soldaților în termen de a face parte din partide politice. Auzi, gogomănie. Care-vasăzică, un ins, care este membru de partid dinainte de a fi încorporat, trebuie să demisioneze din formațiunea politică atunci cînd îmbracă haina militară. Demisia nu rezolvă apartenența politică decît formal. Și atunci...?

ILICITUL ÎN AFARA ȘI ÎNĂUNTRUL PARLAMENTULUI

Baronii parlamentari și-au declarat averile. Aiurea. Dar nu ăsta-i subiectul nostru. Ci ideea care le picat senatorilor în țeastă, după trauma declarării averilor. Aceștia au propus ca nu numai demnitarilor să li se verifice averilor, ci tututor cetățenilor susceptibili de îmbogățire necinstită. Adică, să fie repusă în funcțiune vestita Lege 18 a ilicitului, care funcționa pe baza turnătoriilor ordinare și regla nivelul de avuție al fiecărui român la un nivel acceptat de marele cîrmaci și de PCR-ul său. Ți-ai luat mașină străină, iar vecinul te pizmuiește, ăla ești - bun de controlat la sînge de Fisc și poliție. Diferența dintre un demnitar și boiernaș de rînd verificat constă în aceea că mai repede va ajunge instanță ultimul, decît să i se dea măcar o amendă primului.

lupta împotriva corupției. Sub masca falsă a patriotismului, ei reproșează reprezentanților SUA și UE, implicarea în treburile interne. Atitudinea slugarnică față de Vest are deci o limită: occidentalii să nu care cumva să încerce limpezirea hățișurilor puterii politice, să nu lovească în bazele economice ale pseudo-elitei și să închidă ochii la terorizarea unui întreg popor de către cei mai mari jefuitori pe care i-a cunoscut țara după fanarioți.

Înaintea acestui fenomen al banditismului de stat, românii răspund cu 50% încredere în PSD și cu multe alte procente de încredere în foștii ciocoi naționali din perioada 1996-2000. Își venerează „personalitățile" care le-au transformat viața în coșmar: Ion Iliescu, Adrian Năstase și ceilalți. Masochismul „populației" le permite politicienilor să poată continua nestingheriți opera de pauperizare a maselor, de înfometare a pensionarilor, de ucidere deliberată a bolnavilor printr-un sistem de sănătate falimentar. În mod pueril, încrederea e transferată periodic de la un segment corupt la alt segment corupt al eșicherului politic, speranța normalizării vieții sociale în România fiind de fapt risipită în interiorul unui cerc închis, dominat de cangrena îmbogățirii prin orice mijloace.

Chiar nimeni nu conștientizează putreziciunea întregii clase politice? Chiar nimeni nu înțelege că sîntem în fața unei stări de necesitate care legitimează măsuri severe dar juste? Avem modelul Italiei anilor '90, care, în urma campaniei anti-mafia, „Cu mainile curate", a schimbat un sistem politic și o masă de politicieni corupți. Alegerile noastre s-au transformat într-un coșmar cu repetiție la patru ani, care oferă „legitimitate" impostorilor și jefuitorilor banului public.

Sistemul de justiție îi protejează pe cei mari și îi pedepsește drastic pe cei care fură de foame; poliția și jandarmeria, afirmînd apărarea unui stat de drept, au ajuns să fie o formă de inhibare și de represiune a mișcărilor sociale și populare ale deznădăjduiților; presa este la mîna politicienilor, prin șantaj economic.

Cangrena a cuprins întregul trup al națiunii. Politicul ar trebui să suporte schimbarea care se impune. Dacă aceste partide antinaționale nu au avut voința de a oferi o viață decentă cetățenilor, atunci românii trebuie să aibă tăria unor măsuri radicale. Primenirea elitei politice ar trebui să devină obiectivul pricipal al acestui moment. Nu o rotație de cadre în interiorul acelorași partide corupte, ci forțe noi, care să conducă decent, în respect față de națiune și de toate principiile democratice. Deși coagularea unei noi forțe politice e un fenomen deosebit de complex, tindem să credem, plini de speranță, că există suficiente rezerve umane, intelectuale și morale care să favorizeze regenerarea organismului național. Nimeni nu mai poate aștepta rezultatele abstracte ale unei lupte anticorupție condusă de cei corupți și nimeni nu mai poate avea obiective atît de limitate. Reformularea eșicherului politic, înlocuirea „elitei", pedepsirea vinovaților și promovarea unor conducători responsabili sunt priorități la care ne obligă statutul nostru de națiune civilizată și democrată.

ROLUL ELITELOR

Varujan VOSGANIAN

Înțelegerea societății ca fiind împărțită în clase conferă uneia dintre acestea primatul axiologic. Elitele au o poziție privilegiată în raport cu masele, dar aceasta nu se datorează calităților și performanțelor. Astfel, elita se transformă în nomenklatură. Pătrunderea în elita societății începe să fie condiționată de originea socială, de apartenența politică și alte asemenea criterii. Lipsa criteriilor de natură calitativă și inexistența pârghiilor democratice lipsește acest tip de elită de șansa primenirii. Ea devine un sistem închis, iar singurele schimbări posibile sunt între membrii elitei, printr-o surdă luptă pentru putere. Ea se osifică, îmbătrânește și devine o amenințare pentru societate.

O înțelegere a societății prin prisma solidarității și a subsidiarității dezvoltă elita sub aspect calitativ, al performanțelor personale. Elita devine astfel un sistem deschis, unde accesul se face prin valorificarea propriilor însușiri și prin prețuirea însușirilor celorlalți. Elita este înțeleasă sub diferitele sale forme de preeminență în societate: politică, intelectuală, economică, culturală. Statul de drept și egalitatea de șanse permit legitimarea și primenirea elitelor. Nu trebuie însă confundată elita cu persoanele care capătă recunoaștere într-un anumit domeniu. Elitele, în sensul științei politice, sunt cele care prin puterea, banii sau informațiile pe care le dețin, pot influența agenda publică. Ele exercită aceste atribuții într-o formă instituționalizată, în mod sistematic și periodic.

Există opinii care consideră că teoriei stratificării sociale pe clase i se pot opune teoriile bazate pe elite. Acest experiment a mai fost încercat și eșecul stârnit de ideologiile fasciste l-a îndepărtat din dezbaterea publică.

Definirea elitei este importantă în adoptarea unei atitudini cu privire la rolul acesteia. De la bun început trebuie să spunem că Dreapta românească nu are o viziune unidimensională asupra elitelor. O astfel de viziune unidimensională a profesat, de pildă, marxismul. Marxismul a socotit că stratificarea socială și, indirect, structurarea elitelor se face folosind drept criteriu proprietatea. Consecința acestei abordări a fost extrem de dăunătoare. Singura modalitate prin care marxismul a căutat împăcarea acestor contradicții a fost aceea în care, odată comunismul ajuns la putere, a înlocuit o viziune unidimensională cu alta. De la abordarea unidimensională a stratificării pe criteriul proprietății a trecut la o alta, bazată pe înțelegerea elitelor exclusiv prin accesul la putere. În acest fel, marxismul a trecut dintr-o extremă în cealaltă, efectul fiind dezastruos în ceea ce privește înțelegerea rolului proprietății. Semnificația proprietății a fost aneantizată, comunismul fiind o formă de negare a proprietății private și a rolului său social. Înțelegerea greșită a sensului real al elitelor și desprinderea lor completă de alte criterii de stratificare decât exercițiul strict al puterii a fost una dintre cauzele colapsului comunist și declanșării, în anii '50, a unui adevărat masacru îndreptat împotriva elitelor structurate organic.

Viziunea noastră despre elite presupune o perspectivă tridimensională, rezultând din interacțiunea a trei grupe de factori: cei legați de rolul economic în societate, cei legați de rolul politic (apartenența la grupuri și partide politice) și cel care

BLESTEMUL AURULUI DE LA ROȘIA MONTANĂ

Firma care voia să mute și cimitirile din Apuseni, pentru a săpa după aur, are niscaiva probleme financiare. Primul semn de avarie l-a dat Frank Timiș, afaceristul care conducea operațiunile firmei în România. El a demisionat din funcție. Apoi, au apărut în presă informații despre datoriile societății cu pricina, despre lipsa de lichidități, despre incapacitatea de a aloca fondurile necesare derulării proiectului. Premierul Năstase s-a trezit amenințîndu-l pe ministrul Lificiu al Mediului că va plăti cu capul dacă sprijină un proiect neviabil. Încep să se clatine serios proptelele lu' alde Timiș. Poate scapă moții cu aurul și aerul curate.

ÎN IRAK, NICI O ARMĂ

Americanii au pornit războiul în Irak sub cuvînt că acolo este un focar de insecuritate pentru toată lumea. Bush jr. a perorat pe toate canalele media despre armele de distrugere în masă care abia așteaptă să fie folosite de Saddam și de ciracii lui împotriva statelor democratice. După război, experții americani au scotocit fiecare colțișor din Irak. Verdict: nici o armă chimică, nucleară etc. A mințit Bush cu bună știință sau s-a înșelat? Nu prea mai contează. Important este că SUA stăpînesc petrolul irakian.

Din toată tevatura s-ar putea să căpătăm și noi ceva firimituri.

ţine de poziţia culturală, de prestigiul personal. Într-un alt plan, aceste direcţii corespund celor trei instrumente necesare pentru exercitarea puterii: puterea politică, banul şi informaţia. Superioritatea culturală se subsumează celei de-a treia, fiind o consecinţă a deţinerii unei cantităţi (sau calităţi) mai mari de informaţie şi a abilităţii de a o fructifica şi de a o transmite.

Această definire a elitelor este legată de o anumită viziune despre valoare. O anumită structură a elitelor este rezultatul unui anumit mod de a structura valorile într-un sistem general, la un moment dat.[1]

În acest fel, elita nu trebuie asimilată cu birocraţia, care poate face parte, prin vârfurile sale, din elită. Cu cât sfera de cuprindere a elitelor este mai largă decât cea a birocraţiei, cu atât societatea respectivă este mai departe de totalitarism şi mai aproape de o democraţie consolidată. Birocraţia nu trebuie înţeleasă numai în sens peiorativ, ca exces administrativ. În sensul ei funcţional, birocraţia este o formă de organizare a structurilor instituţionale oficiale. Elitele nebirocratice sunt cele care reprezintă societatea civilă şi care pot asigura o reprezentare mai profundă a societăţii şi a sistemului său de valori, - care nu se poate reduce decât cu preţul totalitarismului la cel promovat de structura de putere politică.[2] Birocratizarea elitelor constituie un pericol la adresa democraţiei. Ea nu trebuie confundată cu aristocratizarea elitelor, deşi efectele sunt la fel de dăunătoare faţă de caracterul deschis al unei societăţi. Birocratizarea elitelor este tipică pentru statul totalitar. Acest proces începe să devină astăzi evident, atunci când societatea civilă nu este capabilă să-şi creeze propriile elite, altele decât cele care sunt legate de structurile politice ale statului.[3]

Definirea elitelor ca o rezultantă pluridimensională a stratificării sociale prezintă nu numai o semnificaţie de natură teoretică, dar şi una practică, ce ţine de evoluţia procesului democratic. În genere, accepţiunea unidimensională a elitei, fie prin aparteneţa la o clasă socială, fie prin apartenenţa la o structură politică, fie prin apartenenţa la o structură etnică, confesională sau de altă natură, este dăunătoare, închide cercul elitei, o face agresivă faţă de mase şi şubrezeşte legitimitatea puterii pe care o exercită.[4]

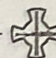
Elita este rezultatul unui proces îndelungat. Atunci când ea este rezultatul unei evoluţii interne a naţiunii, în plan politic, economic şi cultural, dezvoltarea ei se face pe o cale organică. Aceasta permite o raportare substanţial consensuală a elitelor. În situaţia în care această evoluţie este oprită printr-o fractură, fie că este vorba de o revoluţie internă, fie de o intervenţie străină, atunci elita îşi pierde caracterul pluridimensional şi se centrează exclusiv în zona puterii politice. Elita devine nomenklatură. Acesta este procesul care a avut loc în România postbelică. Dimensiunea economică şi culturală a elitelor a fost practic anihilată. Elitele au avut o raportare ideologică unică.[5]

Există opinia potrivit căreia în România dreapta nu are încă un larg ecou datorită faptului că masele o resping. Nu e adevărat. Problema de fond, în ceea ce priveşte ascensiunea dreptei, nu este cea legată de refuzul maselor, ci de refuzul elitelor actuale. Cu adevărat ostile dreptei sunt elitele, nu masele. Structura elitelor actuale, politice, economice, culturale arată limpede că ele aparţin, de fapt, sistemului socialist. În acest fel se poate argumenta fondul restauraţionist al evoluţiilor politice din România.

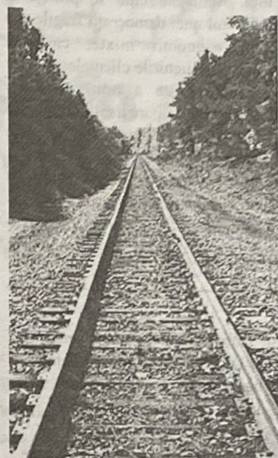
Faptul că în România nu a avut loc o primenire a elitei este consecinţa faptului că transformările necesare ale tranziţiei nu s-au produs. Lipsite de criteriul performanţei, elitele din România, îndeosebi cele politice şi cele economice, sunt deosebit de vulnerabile. Nu numai faţă de posibilii candidaţi, dar şi faţă de propriul popor. Acesta este motivul pentru care ele creează obstacole diferite pentru accesul în cercurile elitiste.

Actualele elite din România sunt înlănţuite prin reţele clientelare, deşi aparent ele se dispută, negându-şi una alteia legitimitatea. Lideri politici, magnaţi economici, personalităţi culturale care depind instituţional sau financiar unii de alţii se susţin

reciproc. Deşi fenomenul nu a căpătat încă amploare, există deja o formă de apartenenţă la elită ca un drept moştenit. Numeroşi reprezentanţi ai actualelor elite sunt descendenţi ai elitelor anilor '50 sau '60. Din păcate această aristocraţie proletară în formare are doar vanităţile nu şi virtuţile aristocratice. Dacă ar fi să folosim o sintagmă pentru acest proces, nu "aristocratizare" a elitelor comuniste ar fi termenul cel mai potrivit, ci acela de "îmburghezire". Veleităţile aristocratice ale acestor elite sfârşesc, în mod lamentabil, printr-un comportament de vechil. Ele văd România ca pe o moşie care trebuie fructificată şi nu ca pe o naţiune care trebuie să-şi regăsească demnitatea.

Partidele politice îşi hrănesc suportul financiar care, la rândul său, în urma facilităţilor oneroase, susţine partidele politice. Ceea ce este mai trist e faptul că acest clientelism a depăşit graniţele de partid, înfrăţind liderii politici, indiferent de ce parte sunt. Ceea ce s-a petrecut după 1996 este un trist exemplu. Stânga socialistă şi-a construit, practic, în perioada 1990-1996, propria opoziţie. O bună parte dintre liderii ţărănişti sau liberali au intrat în relaţii de afaceri cu susţinătorii puterii, au avut acces la anumite facilităţi. Alţii au ocupat funcţii importante în bănci, în societăţi de investiţii financiare, în consilii de administraţie sau în instituţii academice. În clipa venirii la putere, aceste persoane au avut o atitudine neobişnuit de îngăduitoare cu PDSR, de la protejarea susţinătorilor financiari şi până la accesul la diverse funcţii de importanţă strategică. În această perioadă – aşadar aflându-se în opoziţie! – PDSR a preluat controlul asupra principalelor asociaţii patronale, şi-a extins controlul asupra sistemului Camerelor de Industrie, Comerţ şi Agricultură, asupra sindicatelor, asupra televiziunii naţionale, asupra celor mai importante televiziuni, posturi de radio şi publicaţii, asupra unor instituţii financiare. Pentru stânga socialistă perioada de opoziţie a fost mai degrabă un cantonament, o perioadă de refacere pentru a prelua puterea cu mai multă vigoare. Acest pericol, de simbioză a elitei, este cu atât mai ameninţător acum. Pericolul ca stânga socialistă să-şi confecţioneze propria opoziţie este iminent. Opoziţia, parlamentară sau extraparlamentară, este deosebit de conciliantă cu actuala putere, dacă nu are chiar înţelegeri politice cu aceasta.

Politizarea sau timorarea elitelor este o situaţie gravă. După ce o lungă perioadă de timp a fost oarecum edulcorat, acest proces se desfăşoară astăzi pe faţă în România. E trist că, prin ambiţiile lor, elitele sunt atât de vulnerabile. Se creează astfel o situaţie de complicitate, evidentă, de altminteri, în ultimii ani. Această complicitate a clasei politice îndepărtează şansa modernizării ţării noastre. Imobilismul şi clientelismul elitelor este una dintre cele mai grave probleme ale tranziţiei româneşti. Diferenţele dintre totalitarism şi democraţie se regăsesc şi în modul de structurare a elitelor. În totalitarismul comunist, pe fundalul destructurării proprietăţii private şi a egalitarismului, elitele erau unificate. Ele erau centrate în jurul unui singur centru de putere şi erau purtătoare ale aceloraşi principii şi valori (mai bine zis non-valori). Într-o societate democratică, în mod firesc, elitele sunt divizate. Pericolul reunificării elitelor este real şi poate deveni un obstacol important în calea democratizării. Unul din motivele pentru care ideologia dreptei este respinsă de marea majoritate a elitelor din România se explică tocmai prin faptul că apariţia dreptei împiedică acest proces de unificare, căruia noi i-am spus, având în vedere interesele care o generează, complicitate.

Lipsa mecanismelor de primenire a elitelor şi inexistenţa unei reale rotaţii în ceea ce priveşte grupurile de lideri care să exercite funcţiile publice importante este unul din argumentele care pledează pentru fragilitatea democraţiei româneşti. În egală măsură cu situaţia maselor largi, situaţia elitelor este în măsură să sugereze eşecul de până acum al tranziţiei din România.

Dreapta are de înfruntat, aşadar, nu indiferenţa sau neîncrederea maselor, ci ostilitatea acestei elite.[6] Dreapta constituie o ameninţare pentru acest tip de *establishment* din mai multe considerente:

- Definirea pe care Dreapta o dă elitelor este cu totul diferită de caracteristica elitelor din România de astăzi. În viziunea Dreptei, elita se defineşte printr-o dublă calitate. În primul rând, datorită calităţilor, performanţelor, atitudinii sale civice şi abia în al doilea rând, datorită poziţiei sale proeminente în societate. Cu alte cuvinte, definirea calitativă a elitelor este determinantă, iar nu cea ierarhică.
- Primatul calitativ al elitei, în viziunea Dreptei, nu este numai o chestiune declarativă. Societatea trebuie să-şi construiască mecanismele prin care calităţile unei persoane să-i ofere posibilitatea de a deţine un rol preeminent în societate. Cu alte cuvinte, societatea trebuie să ofere egalitate de şanse şi, prin modul de funcţionare a pieţelor, să creeze mecanismele de identificare, selectare şi promovare a valorilor.
- Existenţa unei societăţi a şanselor egale şi a respectării valorii umane poate conferi elitelor legitimitate. Actualele elite din România se găsesc într-o profundă criză de legitimitate. Acesta este şi motivul pentru care ele văd democraţia reală şi capitalismul ca pe o ameninţare, căci nu vor putea fi beneficiare ale aces-

tora. Actualele elite se protejează îndărătul unei democraţii fragile şi a unei economii mixte, care să menţină structurile clientelare. Criza de legitimitate a urmărit stânga românească pe parcursul întregii sale guvernări, din 6 martie 1945 şi până în prezent.

• Dreapta militează pentru o societate deschisă. O astfel de societate împiedică osificarea şi fosilizarea elitelor, oferind şansa primenirii. Într-o societate deschisă, elita este, la rândul său, un sistem deschis.[7]

• În virtutea principiului subsidiarităţii şi a celui al solidarităţii, elitele au, în viziunea noastră, o seamă de responsabilităţi.[8] Noi vedem funcţia publică, rolul de preeminenţă în general, mai întâi ca pe o responsabilitate şi abia apoi ca pe o şansă individuală. Ideea unei elite privilegiate este străină principiilor noastre. Noi cerem elitei să fie responsabilă.

Note:

1 În această privinţă, una dintre cele mai complete lucrări este, fără îndoială, *Filosofia culturii şi teoria valorilor*, a lui Tudor Vianu. În structurarea valorilor, Tudor Vianu deosebeşte următoarele categorii de valori: economică, vitală (însuşirile corporale), juridică, politică, teoretică (fundamentală), estetică, morală şi religioasă (Tudor Vianu, *Filosofia culturii şi teoria valorilor*, Bucureşti, Editura Nemira, 1998, pp 92-125).

2 În această privinţă, definiţia pe care Max Weber o dă birocraţiei ne este de un real folos. Iată care sunt, în opinia sa, caracteristicile birocraţiei: 1. Este principiul domeniilor jurisdicţionale oficiale şi fixate şi care este reglementat prin legi sau acte administrative. Activităţile birocratice sunt socotite obligaţii oficiale şi sunt îndeplinite de persoane care îndeplinesc anumite condiţii. 2. Birocraţia presupune un sistem ierarhic, în care nivelele superioare au obligaţia supravegherii celor inferioare. 3. Managementul este bazat pe documente scrise (dosare), pe reguli stabile şi pe competenţă. Vezi C. Wright Mills, H.H. Gerth, *op.cit.*, pp.196-198.

3 Max Weber atrăgea atenţia asupra pericolului pe care îl reprezintă birocraţia pentru democraţie. Socotind-o inerentă unei societăţi democratice, Weber socotea, analizând situaţia din Rusia, că între interesele birocraţiei şi cele ale democraţiei pot apărea conflicte. În acest sens trebuie interpretată şi "legea de fier a oligariei" enunţată de Robert Michels. Socialismul, în acest context, apare ca o "dictatură a birocraţiei".

4 Iată o definiţie care poate fi acoperitoare, în sensul pe care îl dăm noi elitelor: "…elitele se constituie din acele persoane care, datorită poziţiei lor strategice în organizaţii puternice, sunt capabile să influenţeze evoluţia politică la nivel naţional, într-un mod regulat şi substanţial. Elitele reprezintă principalii agenţi de decizie în organizaţii politice, guvernamentale, economice, militare, profesionale, de comunicaţii, culturale etc., cele mai mari şi mai bogate resurse dintr-o societate…şi trebuie să posede o autoritate recunoscută în faţa unui sector organizat al societăţii" (Michael Burton, Richard Gunther, John Higley, "Transformarea elitelor şi regimurile democratice" în *Polis*, nr.4/1995, pp.59-60).

5 Pornind de la structura şi tipologia elitelor, George Tibil deosebeşte trei tipuri de structuri ale elitei naţionale: a) tipul de elite "neunificate", preponderent în zonele din afara spaţiului occidental; b) tipul de elite "unificate ideologic" – în statele comuniste, fasciste şi tehnocratice; c) tipul de elite "unificate consensual", în cele mai multe societăţi occidentale contemporane (George Tibil, "Conflictul elitelor şi instabilitatea politică în evoluţia modernă şi contemporană a României", în *Polis*, nr.4/1995, p.90).

6 Acelaşi lucru îl observa Teodor Baconsky încă în 1996: "Deocamdată, dreapta nu poate fi reinventată în România din trei pricini: supravieţuirea stângii bolşevice sub etichete populiste care şi-au dovedit eficienţa, puseul libertar al masselor stricto sensu «dez-lănţuite» şi pauperizarea elitelor intelectuale ignorate de noua plutocraţie" (Teodor Baconsky, "Dreapta" în *Dilema*, nr.197/18-24 octombrie 1996).

7 Potrivit lui Karl R. Popper, spre deosebire de societăţile închise, societăţile deschise dispun de instituţii care fac ca transferul de putere să se facă fără vărsare de sânge.

8 Această idee o găsim la José Ortega y Gasset. El socoteşte asumarea responsabilităţii ca principala dimensiune ce separă elitele de mase: "Când se vorbeşte despre «minorităţi de elită», oamenii de rea credinţă au obiceiul de a denatura înţelesul acestei expresii, făcându-se că nu ştiu că individul de elită nu este preţiosul care se crede superior celorlalţi, ci cel care este mai exigent cu sine decât cu alţii, chiar dacă aceste aspiraţii superioare nu ajung să se realizeze în el. Este neîndoielnic că împărţirea cea mai radicală care se poate face în sânul umanităţii este delimitarea a două clase de indivizi: cei care cer mult de la ei înşişi şi îşi îngrămădesc unele peste altele dificultăţi şi îndatoriri şi cei care nu cer nimic deosebit de la ei înşişi, cei pentru care a trăi înseamnă a fi în orice clipă ceea ce sunt deja, fără vreun efort de autoperfecţionare, plutind ca nişte geamanduri în derivă" (José Ortega y Gasset, *Revolta maselor*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994, p.45).

ELITELE POLITICE româneşti în perioada de TRANZIŢIE

Alexandru BOER

Într-un eseu asupra revoluţiilor petrecute în Europa Centrală si de Est, Ralf Dahrendorf face o distincţie importantă între "politica constituţională" - care reprezintă cadrul ordinii sociale, contractul social şi formele sale instituţionale - şi "politica normală" - care se referă la distincţiile dictate de interese şi alte preferinţe în cadrul respectiv. "În probleme de politică constituţională există două căi, sau mai bine spus, nu există decât două căi: societatea deschisă şi societatea închisă, în vreme ce în politica normală pot fi oferite o sută de opţiuni", spune Dahrendorf. Prin urmare, dacă la nivelul politicii constituţionale societăţile tocmai ieşite de sub jugul totalitarismului roşu şi-au exprimat opţiunea pentru democraţie, la nivelul politicii normale, construcţia unui regim democratic este strâns legată de capitalul social existent şi de capacitatea de a gestiona crizele economice şi sociale generate de lunga perioadă de dictatură comunistă. În acest context, chiar dacă de cele mai multe ori democraţia este prezentată drept un regim eminamente al maselor, este esenţial să înţelegem rolul determinant pe care elitele naţionale îl joacă în construcţia noilor democraţii. Elitele trebuie să-şi asume responsabilităţile şi să accepte datoriile cu care au fost investite de către societate.

După cum bine arată Juan J. Liny şi Alfred Stepan, "o tranziţie este completă când avem un suficient acord asupra procedurilor politice care generează un guvern ales, când un guvern vine la guvernare ca urmare a unui vot popular liber, când acest guvern are de facto autoritatea de a genera noi politici şi când executivul, legislativul şi puterea judecătorească produse de noua democraţie nu trebuie să împartă puterea cu alte instituţii de jure". Aşadar, numai când aceste condiţii minimale vor fi îndeplinite vom putea vorbi de sfârşitul tranziţiei şi de începutul consolidării democratice.

România a refăcut în anii '90, pattern-ul transformării sale dintr-o ţară subdezvoltată, agrară şi periferică într-una dezvoltată, urbanizată şi europeană - proces care a început la mijlocul secolului al XIX-lea şi ale cărui efecte au durat până la instaurarea forţată a comunismului în 1948. Până după primul război mondial, statul a fost agentul principal al schimbării, burghezia română fiind doar parţial fructul societăţii civile. Pilonul central al construcţiei noii societăţi l-a constituit birocraţia, care, împreună cu "potentaţii zilei", a statuat o alianţă care a deţinut controlul tuturor resurselor şi mecanismelor de decizie. Societatea civilă s-a dezvoltat încet şi în limite reduse în aceste condiţii atipice, având un sprijin minim din partea burgheziei.

După 1990, acest proces a fost reluat aproape în aceeaşi parametri. Societatea civilă este constatnt constrânsă de către stat în încercările ei de a se dezvolta. Noii "capitalişti", care ar trebui să constituie agentul

dinamic al limitării puterii birocrației, supraviețiuesc numai în măsura în care reușesc să profite de accesul la resursele gestionate de birocrația de stat. Din instinct de conservare, birocrația se apără împotriva apariției unor noi centre de putere. Faptul că resursele și distribuirea lor se află sub controlul statului, deci al birocrației, conduce la dependența economică a noilor "capitaliști". Profitând de acest cerc vicios, statul și birocrația care îl servește s-au autonomizat în raport cu societatea, pretinzând astfel întâietatea în raport cu proprii săi cetățeni și prezentându-se pe sine ca apărătorul legitim al intereselor societății, dar asumându-și acest rol numai în raport cu propria sa clientelă.

Puterea, la cheremul poliției politice

Spre deosebire de celelalte țări postcomuniste și din punctul de vedere al structurii economice după '89, în România se prezintă o situație de decalaj. Această situație derivă din diferența de natură a regimului comunist românesc în raport cu sistemele politice similare din Ungaria, Cehia sau Polonia. Dificultățile economice crescânde cu care s-au confruntat regimurile comuniste au generat adoptarea unor soluții diferite. În timp ce în România s-a produs o concentrare excesivă a deciziilor în mâna unui număr redus de persoane, nomenklatura altor țări din blocul comunist a ales soluția unei descentralizări, a limitării rolului statului în economie, tolerând existența unei economii paralele care răspundea unor cerințe specifice pe care economia de comandă nu putea să le satisfacă. Măsuri care au permis în aceste țări formarea unei pături situate la periferia sistemului, care se bucura de o oarecare autonomie economică. Astfel, în Ungaria, Cehia și Polonia structurarea puterii economice a creat condiții mai favorabile tranziției economice.

Vladimir Tismăneanu consideră că structurile reale ale puterii sunt "cele care dețin monopolul informațiilor politice". Prima și cea mai importantă dintre acestea în România este cea a fostei poliții politice, a fostei Securități, incluzând aici și serviciile de informații ale armatei, care continuă să joace un rol decisiv la nivelul deciziei politice. Timp de aproape jumătate de veac România a fost un stat polițienesc, ceea ce face ca dispariția monopolului asupra proprietății să fie o condiție necesară dar insuficientă pentru procesul de transformare democratică. O schimbare democratică profundă, reală a societății românești nu poate avea loc decât prin dispariția mecanismelor specifice statului polițienesc, care, iată, la peste doisprezece ani de la Revoluția română, încă își manifestă pregnant existența. Chiar dacă alegerile din 1996 și 2000 au marcat pași importanți din punct de vedere procedural, din punctul de vedere al instituirii unui regim democratic, este evident că puterea politică, indiferent de denumirea sa - PDSR, CDR sau PSD -, nu a reușit să se desprindă de influența serviciilor de informații.

Cea de a doua structură este reprezentată de cei care dispun de acces la deciziile politice guvernamentale.

Structurile de putere

Datorită poziției de monopol pe care statul postcomunist o deține asupra proprietății, procesul de transformare democratică are un caracter eminamente politic, factorul politic fiind determinant în raport cu cel economic, ceea ce a făcut ca numai cei aflați în vârful piramidei economice create în timpul regimului comunist - care formează, în opinia noastră, a treia structură decizională – să-și poată manifesta influența asupra deciziilor politice. În această categorie îi încadrăm pe "marii capitaliști", "directocrația" moștenită de la regimul comunist și cei care au acces la influențarea pârghiilor financiar-bancare. Bineînțeles că influența acestora asupra factorului politic variază în timp, dar tendința generală a fost aceea a unei creșteri progresive și de coabitare a intereselor sale cu birocrația guvernamentală și clasa politică. Reunirea acestor interese s-a făcut printr-o mișcare de dublu sens, prin apropierea politicienilor de cercurile de afaceri și a oamenilor de afaceri de instituțiile politice, partide politice în principal.

O a patra structură este reprezentată de mass-media, a cărei influență a crescut treptat o dată cu dezvoltarea unor trusturi (companii de presă) private, în special televiziunea și radiourile, care în timp au reușit să spargă monopolul informării deținut de televiziunea și radiodifuziunea naționale. Prin intermediul acestor canale comunicaționale au reușit să se impună/ au fost impuși o serie de lideri de opinie care dețin un puternic potențial de influență atât asupra opiniei publice, cât și asupra guvernământului.

Anihilarea LIBERTĂȚII DE GÂNDIRE în România comunistă (1944-1953)

Motto: „E toamna lumii
Relele stau coapte.."
(Vasile Voiculescu, „*Alarmă*")

Clara COSMINEANU*

Perioada de început a regimului comunist în România a însemnat o continuare a războiului, însă pe alte planuri și cu alte arme. În cazul de față ne vom opri doar asupra câtorva aspecte privind politizarea elitei și cuvântului scris.

Condițiile istorice de după evenimentele de la 23 august au influențat în mod categoric evoluția culturii românești. Deși inițial nu erau vizibile semnele unei schimbări, căci aparențele și formele erau bine întreținute de o putere comunistă încă susținută de tancurile sovietice, treptat încep să se contureze viitoarele tabere.

Comuniștii au beneficiat de și au exploatat eficient terenul editorial pe care dictatura mareșalului Antonescu și starea de război îl obișnuiseră cu cenzura și lipsurile. Ziariștii au continuat să fie moderați în atitudini dintr-o inerție cu efecte secundare letale. Iar, ulterior, când presa democrată a început să sesizeze direcția în care noul regim conducea cultura, era deja târziu, metodele stabilite subteran dădeau deja rezultate.

Simptomele erau indicate încă din noiembrie 1944, când revista *Orizont*[1] publica o listă a scriitorilor „morți", dar o moarte ritual-simbolică, căci noul regim spunea clar care sunt cei care vor fi "*îngropați*" în tăcere: Păstorel Teodoreanu, Virgil Carianopol, Radu Gyr, Constantin Rădulescu-Motru, Ion Vinea, Radu Tudoran, Mircea Vulcănescu, Constantin Noica. Practica revine în numărul din decembrie cu noi nume: Vasile Militaru, Pamfil Șeicaru, Ionel Teodoreanu etc. Mulți dintre aceștia au cunoscut temnițele comuniste ca deținuți politici, alții au ales calea exilului sau au murit în tăcere și sărăcie.

Totuși, puțini au ales „pactul cu diavolul", deși unul dintre scopurile acestor liste era tocmai intimidarea și adeziunea la noua cauză.

Pretinsa și întreținuta criză a hârtiei din anii 1945-1946 a determinat dispariția mai multor reviste de înaltă ținută literară. Apoi permanentizarea cenzurii a determinat noua generație de ziariști să vorbească despre "criza culturii", temă care atinge fondul problemei. Virgil Ierunca a lansat ideea, pentru ca Ion Caraion să o aprofundeze: *"am vrea să uităm că trăim epoca jurnalelor intime și-a adevărurilor clandestine, dar nu putem, pentru că o trăim...Criza culturii e criza libertății individuale. A libertății pe care colegul nostru* (V. Ierunca) *nu îndrăznește să și-o ia întreagă. A libertății poetului de a fi poet. A libertății criticului de a fi critic. A libertății ziaristului de a vorbi... A libertății profesorilor de a-și vedea de școală. A libertății studenților și elevilor de a-și vedea de carte. A libertății de a lupta împotriva imposturii. A libertății de a nu mai vedea elemente incapabile stabilite în posturi ce depășesc facultățile lor"*[2]. Acest punct de vedere a stârnit valuri de argumente pro și contra.

Noile realități sunt succint reflectate și de rândurile semnate de Mircea Alexandru Petrescu în *Jurnalul de dimineață* din noiembrie 1946: *"Creatorul...este obligat a adopta numai anumite teme și a le trata în anumite formule, de la care, dacă se abate, este pus la stâlpul infamiei..."*[3].

Detronarea regelui Mihai declanșează o nouă etapă în evoluția vieții intelectuale românești. Cei mai realiști conștientizează acum că nu mai există cale de întoarcere. Oamenii de litere care și-au permis să șovăie, din acest moment trebuie să-și precizeze opțiunile.

Domeniul culturii a beneficiat poate cel mai mult de atenția partidului comunist român, mai mult decât oricare altul. Inexistența unei legitimități istorice impunea dobândirea uneia mentale, psihologice. Necesitatea „tovarășilor de drum" a determinat partidul să-și dezvolte o adevărată strategie în acest sens. Inițial au fost recompensele, stimulentele de orice fel: bani, funcții, premii, excursii, apoi, când poziția politică s-a consolidat, au început șicanele, amenințările, voalate sau fățișe, destituirile publice, sfârșind cu arestarea multora dintre cei care fuseseră reprezentanți ai „literaturii burgheze".

Teroarea în domeniul literar a cunoscut trei valuri:

- imediat după 23 august 1944,

când ţintă erau colaboratorii regimului antonescian-legionar;

• 1948-1953, o demonstraţie necesară de stabilitate şi control din partea lui Gheorghiu Dej, în condiţiile plecării trupelor sovietice;

• 1958-1962, tensiunile războiului rece determinând şi acest tip de reacţii.

În 1948 se produce reorganizarea Academiei pe criterii comuniste, fosta independenţă fiind anulată, iar noua componenţă includea doar „tovarăşi siguri" ca Mihail Sadoveanu, George Călinescu ş.a. Noua instituţie însă nu putea încadra nume ca Vasile Pârvan, Lucian Blaga, George Enescu, Tudor Vianu, definite drept „balast" de către Sadoveanu însuşi. Acţiunea de purificare a vieţii culturale continuă prin eliminarea din paginile manualelor şcolare sau evidenţierea ca şi contramodel a operei unor personalităţi ca Eugen Lovinescu, Titu Maiorescu, Octavian Goga, Nicolae Iorga[4]. Demara astfel procesul de falsificare a trecutului şi, mai mult, cel de alterare a memoriei generaţiilor viitoare. Aceasta a fost o constantă în politica regimului comunist pe toată perioada existenţei lui. Viitoarele reabilitări nu vor fi decât trunchiate şi interesate, deci cu atât mai false şi mai periculoase.

Se instaurează astfel un climat al tensiunii şi terorii. Degradarea estetică cunoaşte o viteză galopantă. În paginile revistelor culturale îşi fac apariţia cei mai triviali şi abjecţi termeni ai limbii române pentru a descalifica personalităţile perioadei anterioare.

În acest context se produce demisia morală şi profesională a unor oameni de litere ca Mihail Sadoveanu care îşi accentuează, dacă mai era nevoie, apartenenţa la noul regim, funcţiile şi onorurile dobândite având şi ele un curs ascendent. Traseul altor intelectuali este încă sinuos, dar în final mulţi vor sfârşi prin a închina „ode" puternicilor zilei. Cultura română intră într-un nou Ev Mediu. Elocvente în acest sens sunt vorbele lui Chişinevschi care circulau în epocă şi care ar putea-o caracteriza: *„când aud cuvântul cultură, îmi vine să scot revolverul"*[5].

Premisele unui compromis

Reforma învăţământului din august 1948 a dus la îndepărtarea unor profesori iluştri pentru simplul motiv că nu prezentau încredere din punct de vedere politic. Tudor Vianu, Lucian Blaga, George Călinescu se văd obligaţi să-şi părăsească posturile. Vor cunoaşte umilinţe crunte, sărăcia şi grosolănia unor inculţi, noii responsabili ai culturii. Toate acestea i-a determinat pe unii să aleagă calea compromisului. George Călinescu a fost printre aceştia.

Imediat după război, contemporanii au constatat „lipsa de axă morală, instabilitatea în idei şi absenţa convingerilor personale" ale lui George Călinescu. Vladimir Streinu scria încă din timpul războiului „ca nimeni altul, ştie să combată cu acelaşi condei pentru toate concepţiile..", iar Mihail Sebastian considera că „George Călinescu posedă mai mult decât oricine ştiinţa acomodărilor".

Într-o perioadă în care *proletcultismul*[6] făcea ravagii, George Călinescu a dat girul personalităţii sale acestui curent nociv. Mai mult, s-a vorbit chiar despre înrolarea de bună voie în rândurile noii direcţii, din temerea că posteritatea ar putea uita cine a fost şi care i-a fost activitatea. Felul în care opera unor critici era trunchiată şi falsificată îl îndreptăţeau oarecum la o asemenea teamă.

Scoaterea de la catedră din ianuarie 1949 ar fi putut constitui începutul unui drum greu, dar onest, însă s-a dovedit a fi doar un accident de parcurs, căci George Călinescu s-a conformat repede cererilor partidului, reintrând în favoruri cu preţul unor rânduri compromiţătoare. Zece ani de activitate în slujba partidului comunist au dus la sărbătorirea celor 60 de ani în incinta Academiei, cu tot fastul de rigoare (1959).

Articolele semnate de George Călinescu în această perioadă sunt dovada nu numai a înregimentării sale, ele reflectă şi o artă a lucrurilor spuse pe jumătate, a frazelor scoase din context, a relei credinţe deliberate a autorului. Acesta scrie cu o seninătate înspăimântătoare despre plecarea *"de bună voie"* a regelui, în decembrie 1947, însă nu scrie nici un rând despre valoarea operei lui Titu Maiorescu în plină campanie de denigrare a acestuia. Despre decesul lui Ion Barbu, pe care îl numea prietenul său, nu-şi aminteşte decât când nu mai era periculos să vorbească despre el, adică după patru ani (1965).

Scoaterea din context şi interpretarea pe jumătate fac parte din moda vremii. Şi pentru că subiect la modă era „lupta de clasă", în viziunea lui Călinescu până şi Eminescu - pe care partidul îl păstrează totuşi ca nume de referinţă - a vorbit despre ea şi nu doar atât: *„Cred că atunci când facem azi analiza operei poetului e demn de preţuit că formulase o teorie a muncii şi-şi dădea seama de existenţa luptei de clasă, de consecinţele industrializării şi că proletarul strigă către ai săi: De ce să fiţi voi sclavii milioanelor nefaste..."*[7]. Din nefericire George Călinescu nu a aderat doar formal la cauza comunistă, căci profesionismul cu care a făcut-o dovedeşte contrariul.

În octombrie 1946 criticul scria în *Artistul şi timpul său*[8] că e necesar ca subiectele operelor literare să răspundă cerinţelor opiniei publice. În anii următori, tonul articolelor este moderat, însă cadrul politic intern nu mai permitea moderaţia, motiv pentru care George Călinescu este obligat să adopte o poziţie clară. Ea este evidentă în articolul din 1953, *„O figură gigantică a istoriei"*[9], elogiul lacrimogen închinat marelui dispărut sovietic.

O trecere în revistă a subiectelor articolelor acestei perioade reflectă zelul cu care autorul încerca să-şi convingă „stăpânii" de totala lui adeziune la „cauza progesului". Şi totuşi aceasta nu-l împiedică să cadă în ridicol când, din lipsă de inspiraţie, scrie despre conversaţia vrăbiilor care sunt uimite că pot zbura până la etajul 12 al noilor blocuri, cu „gândul" la viitoarele zboruri interplanetare. Acestea erau scrise de autorul *„Istoriei literaturii române de la origini până în prezent"* şi al altor opere la fel de valoroase. Din păcate, posteritatea nu l-a păstrat doar cu ceea ce a fost semnificativ, căci toată această colaborare dă, într-o formă, măsura unei personalităţi.

Andre Gide scria, în 1936, în „Spovedania unui învins": „Mă îndoiesc că în orice altă ţară, astăzi, fie şi Germania lui Hitler, spiritul să fie mai puţin liber, mai încovoiat, mai înfricoşat (terorizat), mai controlat"[10]. Cu uşurinţă această stare de spirit caracterizează şi România regimului comunist.

Note:

* cercetător CNSAS

1 Revista Orizont, 1 noiembrie 1944

2 M. Niţescu, Sub zodia proletcultismului. Dialectica puterii, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1995, p.36

3 ibidem, p.36

4 ibidem, p.61

5 Mircea Eliade, Împotriva deznădejdii..., Ed. Humanitas, Bucureşti, 1992, p.30

6 curent lansat de filosoful A.A. Bogdanov în 1917 prin formarea organizaţiei cultural-educative cu caracter de masă denumită "Proletcult", care dorea impunerea unei arte radical noi, contestând orice continuitate sau moştenire. A doua fază, cea de "maturitate dialectică", acceptă valorile trecutului şi practică un discurs ambiguu şi critic.

7 Contemporanul, nr. 3, 15 ian. 1960

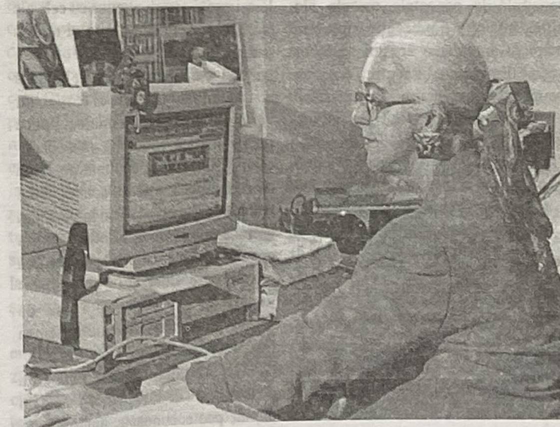
8 idem, nr. 5, 18 oct. 1946

9 Viaţa Românească, nr. 3/1953 „

10 „je doute qu´en aucun autre pays aujourd´hui, fût-ce dans l´Allemagne de Hitler, ´esprit soit moins libre, plus courbé, plus craintif (térrorisé), plus vasalisé".

PERICOLUL ELITEI VIRTUALE

Cristi PANTELIMON*

Pentru că gândirea nu poate funcţiona în afara unui normal proces de simplificare, teoriile sociologice ale elitei privesc lumea socială uşor reducţionist, ca fiind formată din *elită* şi *masă*. Acestea sunt cele două componente esenţiale ale oricărei teorii despre stratificarea socială. Între ele se nasc, asemeni cazurilor din lumea fizică, anumite tensiuni dinamice, care fac ca diferenţele să aibă un rol motrice special. Lumea se mişcă datorită diferenţierii sociale, ne spune Vilfredo Pareto, unul dintre cei mai importanţi sociologi din

seria celor care s-au ocupat în mod special de problematica elitei. Există, spune el, o circulație a elitei, adică o trecere a oamenilor din elită spre masă sau invers. De ce este importantă această dinamică specială? Pentru că, odată cu circulația fizică a oamenilor de la un grup social la altul, circulă în societate și interesele, pasiunile, ideile, deprinderile, valorile morale, *reziduurile*, un termen prin care Pareto vrea să desemneze aproximativ ceea ce înțelegem noi prin instincte, adică acele forțe morale ce organizează și energizează lumea, de care depinde, până la urmă, întreaga activitate umană. Circulația oamenilor este, deci, ocazia ca aceste reziduuri să traverseze diferitele straturi sociale și astfel să influențeze societatea.

Problematica elitei a fost privită de cele mai multe ori din perspectiva raportului între fond și formă (cu termenii lui Maiorescu) sau a celui între merit și status, ca și din perspectiva moralității. Teoria lui Pareto, bunăoară, se dezinteresează de problematica morală a elitei și nu face decât să fotografieze, la rece, aspectul piramidal al lumii la un moment dat: cei din vârf, care formează elita, nu sunt chestionați cum anume au ajuns acolo, dacă mijloacele lor au fost morale sau nu, dacă eticheta pe care o poartă corespunde sau nu fondului, adică înzestrărilor personale etc. Un amoralism pornit pe filieră machiavelliană plutește deasupra teoriei paretiene a elitei. În cultura română, mai sensibilă la aspectele morale ale elitei, întâlnim o precauție mult mai mare în aprecierea acestui segment social. Eminescu, cum știm, era preocupat de descoperirea *caracterelor*

și nu a inteligențelor, de care nu ducem lipsă, așa cum observa el. Maiorescu, evident, pune întreaga sa energie teoretică în slujba diferențierii dintre *fond* și *formă*, crezând cu obstinație că elita nu se poate inventa din formele apusene (instituții fără viață), ci trebuie să ajungă cu de la sine putere, printr-o creștere organică (a fondului) la nivelul de performanță al elitei apusene.

Tabloul elitei nu trebuie însă redus la chestiunile de *morală* și la raporturile acesteia cu mecanismele selecției sociale. Nu vrem să inventăm aici o nouă teorie, dar opinia noastră este că astăzi problematica morală în judecata asupra elitei a devenit insuficientă și acesta datorită noului context în care apare elita de astăzi și în care se desfășoară relațiile acesteia cu masa. Lumea în care trăim este o lume a unor noi raporturi elită-masă, cărora epitetele sau judecățile morale nu le mai sunt suficiente.

Credem că teoriile asupra elitei au apărut întotdeauna pe un fond special, acela al raporturilor posibile între elită și masă. Lumea a cunoscut mai multe stadii de evoluție, în funcție de care s-au structurat mai multe tipare de relații între elită și masă. Penultimul, cel despre care am discutat mai sus, corespunde stadiului teoretic în care s-a mizat foarte mult pe judecățile morale asupra elitei, chiar și în cazul în care acestea au fost ocultate. Cu alte cuvinte, teoriile amoraliste asupra elitei, din care face parte și cea a lui Pareto, aparțin aceleiași epoci paradigmatice cu cele ale lui Eminescu, chiar dacă cei doi au poziții diametral opuse. *Epoca paradigmatică* este cea care fixează conținutul mai profund al teoriei, iar variațiile sunt neesențiale. Epoca paradigmatică modernă (s-o denumim astfel) a fost centrată pe ideea morală. Epoca noastră, convențional numită post-modernă (nu împărtășim optimismul unora în a boteza colorat epocile istorice, ca atare, denumirea noastră are doar un rol convențional), va fi "amenințată" nu de către elita imorală, de care se temea Eminescu, ci de către *elita virtuală*.

Ce este elita virtuală? Este elita pe care omul de rând, adică masa, nu o mai poate cunoaște, nu mai are acces la ea, nu mai poate avea reperul în ea. *Elita virtuală este elita care nu mai influențează viața socială, ci acționează asupra ei mecanic, prin intermediul mijloacelor tehnice de care dispune.* Relația acestui tip de elită cu societatea va fi înconjurată mereu de haloul abstract al virtualității, al posibilității neîmplinite, al forțelor mecanice sau tehnice, al necunoașterii esențiale, al tuturor imposibilităților de comunicare. Mijloacele de comunicare moderne, atât de sofisticate, atât de rapide, vor izola această elită de masă, iar rezultatul va fi catastrofal: se va pierde dimensiunea conducătoare esențială a elitei omenirii. Indiferent că era bună sau rea, elita făcea istoria (nu fără ajutorul masei, evident) până acum. *Din acest moment, elita va înceta să mai fie agentul esențial al istoriei. Acesta este și sensul modern al masificării.* Responsabilitatea istorică nu mai aparține elitei, într-un mod fundamental, fără a trece, totuși, la masă (căci, în cazul acesta ar trebui să recunoaștem că masele fac istorie, deci ne-am găsi în plin marxism). Nici masele nu fac istoria, dar nici elita, ceea ce înseamnă că omul nu mai are controlul asupra destinului său.

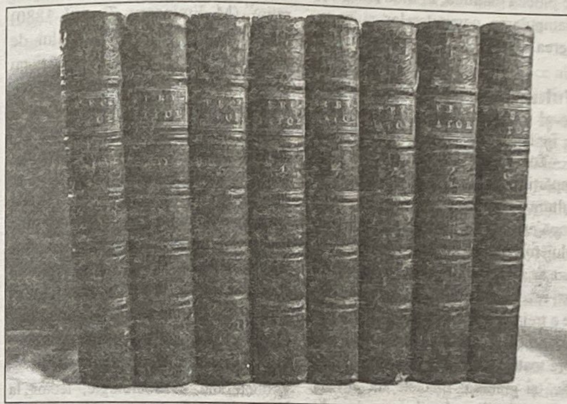
Pentru prima oară de la apariția diferențierilor sociale, acestea sunt irelevante pentru dinamica socială. Teoria elitei de azi nu mai are aproape nici o putere explicativă. Ea nu se mai poate concentra pe raportul elită-masă, căci acesta este mediat, deci pierdut în cadrele tehnicii moderne. Aparițiile televizate ale elitei, ca și marile producții de la Hollywood, nu mai pot genera istorie. Cel mult, pot repovesti (așa cum vedem în filmele artistice) marile evenimente ale trecutului, pe care omul le va contempla cu neputința cu care turiștii japonezi contemplă azi piramidele egiptene. Într-un sens, acest ciudat hegelian simplist care este Fukuyama are dreptate: istoria s-a sfârșit. Dar, spre deosebire de el, care crede că sfârșitul e bun (un happy-end), căci e liberal, noi credem că sfârșitul *este* și atât.

Notă:
* doctorand în Sociologie, lector la Universitatea București

ÎN CULTURĂ, REGELE A MURIT.

Unde este regele?

Corina BISTRICEANU*

În vara lui 1880 Eminescu polemiza, în articolele sale din *Timpul* cu Emil Costinescu, fost ministru și om politic liberal, care susținea că învățământul românesc al vremii se află în impas (cât de veche e criza din învățământ?) din cauza "școalelor de grecește și latinește". Cultura clasică devenea cultura limbilor moarte, piedică în calea unui învățământ real, adică exact. Iată că acum mai bine de un secol începuse deja războiul între disciplinele umaniste și cele reale și apăruseră primii avocați ai învățământului modern, acela în care științele naturii și cele exacte precumpănesc asupra celor umane. Și cum ar fi altfel, de vreme ce realitatea începuse a fi percepută în cifre și formule, iar cultura însemna putința de a socoti și măsura? În buna tradiție și dulcele stil clasic, poetul pledează pentru păstrarea culturii clasice în școli, căci, spune el, ea "are calitatea determinată de a crește, ea este în esență educativă", iar deprinderea limbilor vechi nu înseamnă a memora cuvinte moarte, ci "a fi pătruns de acel adânc spirit de adevăr, de pregnanță și frumusețe a antichității". Cultura greacă sau latină, departe de a fi anacronice, sunt singurele repere reale, adică statornice, ale gândirii, al cărei efort de a le pătrunde este asemenea unui pelerinaj în locurile de baștină. Este, totuși, la fel de adevărat că nu oricine le poate deprinde, după cum nu orice venetic răspunde chemării obârșiei. În vremurile antichității maiestuoase, aristocrați erau numai cei care dovedeau că pot menține cultul divinităților casei și pământului prin continuitatea stirpei lor. Cei buni nu erau proprietari vanitoși ce dispuneau liberi de bunurile lor, ci tocmai oameni supuși păstrării proprietății sacre a locului care li se dăduse în seamă de strămoși. La fel, greaca și romana nu sunt limbi accesibile tuturor spiritelor, ci numai celor ce se dovedesc demne de a se întoarce la înțelepciunea inițială, de a o păstra și păzi.

Eminescu localiza această aristocrație culturală între cei care formează spiritul public: cărturari, juriști, cler. "Celelalte clase, spunea el, se pot într-adevăr dispensa de cunoștința antichității – căci dezvoltarea limbii naționale, stăpânită fiind din sferele superioare de același spirit de adevăr și bine pe care-l are antichitatea, va fi un instrument destul de bun pentru dezvoltarea inteligenței lor." Dezvoltarea inteligenței acestor clase inferioare din punctul de vedere al participării lor la edificarea spiritului public (iată o bună definire a elitei) vizează câștigul, aplicarea cunoștințelor în scopul obținerii unui profit. *Aristocrația spirituală* este cea care, departe de urmărirea vreunui interes personal, impune în spațiul public generalitatea ideilor clasice de bine, frumos, drept. Nobilul profit al acestor privilegiați ai culturii clasice este natura morală a societății.

Realismul societății convenționale

Astăzi, la mare distanță de momentul ideii eminesciene a eficienței eminamente sociale a culturii clasice, aceasta a devenit nu numai literă moartă, ci chiar piesă de muzeu. Puținii erudiți care mai există printre intelectualii moderni își strecoară studiile, pretăluite cu zgârcenie de negustorii de carte, în speranța unui dialog, cât de firav, cu un public tot mai îndepărtat de morala socială. Locul acesteia l-au luat mecanismele schimbului, încât însuși învățământul este supus, în zilele noastre, poruncilor pieței. Conducătorii de școli, de universități, se îngrijesc ca studenții să nu risipească timpul de studiu cu prea multă teorie și nicidecum, Doamne ferește!, cu exponatele muzeistice ale culturii antice. Învățarea înseamnă deprinderea unor tehnici, iar *învățământul real* este cel care îi găsește loc de muncă și o retribuție cât mai solidă absolventului. De fapt

această aşa-zisă realitate în care îşi caută legitimitate noua cultură aplicativă este doar pelicula pe care noua ordine economică o aşează peste lume. Cât de reale sunt un contract, un salariu, un cont în bancă? Sociologii care au puterea de a se mai sustrage gândirii contabile asupra societăţii avertizează asupra puterii pur formale a acestor manifestări convenţionale. Ele dispar imediat ce convenţia se rupe. O simplă voinţă individuală, plasată în afara acestei ordini virtuale are, de fapt, forţa de a bulversa destinele a mii şi milioane de oameni.

Adevăratele instanţe de moralizare a vieţii sociale, cele care există în afara şi independent de voinţele individuale şi de convenţii sunt ignorate, deşi nu pot fi anulate. Marile idei, binele, frumosul şi adevărul nu au dispărut, nici măcar nu s-au restras în faţa agresivităţii matematice a calculelor de interese. Dar este, totuşi, nevoie, de *o nouă aristocraţie* care să le revendice, ba chiar să le ia în stăpânire şi să le impună, în numele fidelităţii faţă de vechile crezuri ale celor dintâi care le-au păzit. Este nevoie, cu alte cuvinte, de *o aristocraţie culturală reală*, de şcoli şi dascăli care să insufle tinerele suflete cu orgoliul vechilor descendenţe spirituale şi să demaşte minciuna realismului unei societăţi formale. Transformarea universităţilor în şcoli de meserii, a profesorilor în *trainer-i* plătiţi trebuie combătută prin revenirea la cultura clasică. Noua elită va exista numai separată de plebea instruită, în mod realist, în manipularea computerelor şi negocierea salariilor.

Cultura clasică este un lux ce-şi aşteaptă aristocraţia

Tot Eminescu amintea despre împărţirea pe care Haşdeu o făcuse în cultura şcolară a românilor: prima etapă era cea teocratică, a învăţământului mănăstiresc; cea de a doua era faza aristocratică, în care şcoala era un lux rezervat claselor superioare; cea de a treia, în sfârşit, era faza democratică, adică deschiderea învăţământului spre toate categoriile, în forma sa publică şi gratuită. Efectele sociale ale democratizării culturii s-au dovedit însă dezastruoase pentru cultură însăşi. Accesibilizarea cunoaşterii a dus la trivializarea ideii de cunoaştere. “(…) activitatea intelectuală a generaţiei actuale pare a se mistui în singura direcţie a câştigului fără muncă pe acele mii de cărări ale influenţei morale pe care le deschide atotputernicia demagogică, în socoteala însă şi cu paguba poporului. O imensă plebe de aspiranţi la funcţiuni, iată ce a scos la lumină învăţământul democratic.” (M. Eminescu, *Timpul*, 1880) Demagogia morală a sfârşitului de secol trecut este înlocuită astăzi cu demagogia creşterii nivelului de trai. Civilizaţia pare condiţionată de abandonarea culturii aristocratice în favoarea îndemânării în manevrarea maşinii. Imperativul utilităţii riscă să ne plaseze într-o stare de amoralitate apropiată de cea naturală. Pentru a ne reapropia de spirit, pentru a ne reaminti vârsta de aur când şedeam la masă cu zeii, sunt aşteptaţi noii profeţi ai clasicismului.

Notă:
* doctorand în Sociologie, lector la Universitatea Bucureşti

„Nobleţea“ DIAVOLULUI

Paul GHIŢIU

Modalitatea prin care diavolul a ajuns să stăpânească lumea materială a fost decrearea ei şi reinventarea pornind de la aceleaşi materiale de construcţie: apă, pietre, plante, animale şi oameni, redenumindu-le, redefinind relaţiile dintre om şi fiecare dintre ele, dintre om şi om şi dintre om şi Creator. Pentru a lua locul lui Dumnezeu în viaţa noastră, diavolul a trebuit să surpe credibilitatea Domnului şi apoi să-l treacă în ficţiune, personaj de poveste. Tot acolo s-a ascuns şi el pentru susţinerea logicii: dacă diavolul nu există, nu există nici Dumnezeu. A obţinut astfel o lume deformată, strâmbă şi cu susul în jos, exact cum este el în raport cu Dumnezeu. Astfel a apărut, înaintea calculatorului, lumea virtuală.

Alterarea realităţii a făcut-o prin alterarea elementelor componente. Creaţiunea a fost înfăptuită prin Cuvânt, iar omul a primit de la Dumnezeu cuvântul. Acesta trebuia deci atacat. A început astfel o uriaşă, meticuloasă, încăpăţânată şi plină de ură activitate în urma căreia a ieşit lumea noastră.

Fericiţi cei care...

Ortega y Gasset: *Contrar a ceea ce se crede de obicei, făptura de elită şi nu masa este cea care trăieşte într-o servitute esenţială. Viaţa i se pare fără rost dacă n-o pune în serviciul unei obligaţii superioare. De aceea, ea nu consideră necesitatea de a servi o opresiune; când, din întâmplare, această necesitate îl părăseşte, se simte neliniştit şi inventează noi reguli de auto-oprimare, mai dificile, mai exigente. Aceasta este viaţa înţeleasă ca disciplină, viaţa nobilă. Nobleţea se defineşte prin exigenţă, prin obligaţii, nu prin drepturi.* ***Noblesse oblige.***

N. Steinhardt: *“Hristos, ca orice autentic aristocrat, în sensul etimologic al termenului, se socoteşte a fi slujitor. Fiul Omului – declară El (Mat. 20, 28; Marc. 10, 45) – n-a venit să I se slujească «ci ca El să slujească». Le spală picioarele ucenicilor Săi pentru ca şi ei să facă aşa unii altora (Io. 13, 14) şi ca să le fie* ***pildă de putere mereu…”***

Iată două exemple de definire simplă, clară şi completă a elitei politice, adică a celor aflaţi la putere pentru că sensul etimologic al aristocraţiei la care face referire Steinhardt este acela de *guvernare a celor mai buni* (***aristos*** – cel mai bun şi ***cratos*** – putere). Acesta era înţelesul vechi al cuvântului, în sensul ordinii lui Dumnezeu.

Dacă în lume sensul era împlinit sau nu era problema respectivului puternic al zilei; dar modelul, referinţa exista, iar anomalia, eşecul existenţial, adică păcatul putea fi clar definit în raport cu acesta.

Mai bine decât Dumnezeu

Este deviza omului răzvrătit. Urechea acestuia se apleacă tot mai des spre şoapta diavolului care, pentru că şoptitorul îl convinge pe om că nu există, devine glasul raţiunii umane rebele şi pline de trufie. Umanismul, rezultatul acestei situaţii, începe opera de construire a lumii virtuale. Puterea aristocraţiei este preluată pe cale economică şi revoluţionară, aristocraţii îşi pierd funcţiile şi sensul, mulţi îşi abandonează ei înşişi misiunea. Masele, gâdilate de demagogii ideologici şi îmbătate de deşertăciunea unui viitor de aur pământean, şi nu ceresc, acceptă contractul şi legitimează un nou tip de elită la putere.

În mod programat, ele sunt ajutate să se înghesuie pe noul făgaş. Nu li se mai spune că elita însemna altădată „guvernarea celor mai buni”, ci că ea înseamnă titluri, funcţii, etichete şi astfel de invenţii ale unui limbaj formalizat (virtual). Căci vechiul sens trebuia distrus. Şi ce altă cale mai sigură decât să te faci că sensul lipseşte şi că de-abia acum, ştiinţa, trebuie să-i găsească unul pe cale raţională. Adică să se studieze, să se cerceteze, să se scrie fluvii de texte. Căci, o altă armă a diavolului, este zgomotul. Liniştea cuvântului născut din raţiunea divină, unul, adevărat şi adânc, trebuie înlocuită cu hărmălaia vorbirii fără şir, fără noimă şi fără temei.

Nici un manual, tratat, nici o enciclopedie sau dicţionar nu mai aminteşte, în legătură cu elitele, despre dăruire, devotament, iubire şi sacrificiu. Niciunde nu se mai vorbeşte despre preeminenţa unei dimensiuni sufleteşti, iar sufletul nu ţine de cărţi, universităţi sau laboratoare de cercetare. Scapă manualelor de economie, sociologie sau politologie. „A fi în slujba poporului” nu ţine de aparenţe. Aristocratul a devenit în graiul curent *nobilul ereditar care avea privilegii datorită bogăţiei sale, tiran, exploatator, crud, pervers, putred, leneş, mărginit etc.*.

Din nou y Gasset: *Degenerarea suferită în vocabularul uzual de un cuvânt atât de evocator ca „nobleţe” este iritantă. Cum pentru mulţi „nobleţe de sânge” înseamnă nobleţe ereditară, aceasta se converteşte în ceva asemănător drepturilor comune, într-o calitate statică şi pasivă, care se primeşte şi se transmite ca un lucru inert. Dar înţelesul propriu, etimologic al cuvântului „nobleţe” este esenţialmente dinamic. Nobil înseamnă „cunoscut”, cunoscut de toată lumea, faimos, care s-a distins de marea masă anonimă. Implică un efort insolit care îi justifică faima. (…)*

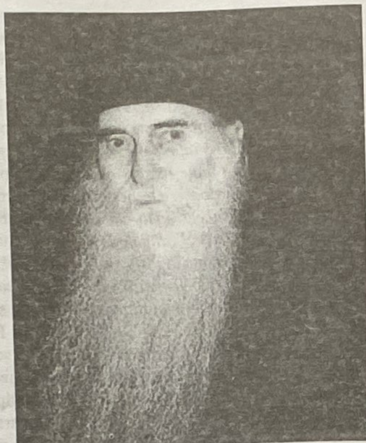
Pentru mine, nobleţe este sinonim cu o viaţă de eforturi, mereu preocupată de autodepăşire, de înălţare a ceea ce este spre ceea ce se propune ca datorie şi exigenţă. Astfel, viaţa nobilă se opune vieţii obişnuite sau inerte, care, static, se închide în sine, condamnându-se la o perpetuă imanenţă, atât timp cât nici o forţă exterioară n-o obligă să iasă din sine. (…)

Nobilul democrat

Rezultatul acestei mutaţii de sens a fost acela că astăzi elitele politice sunt exact aşa cum, cu dezgust şi mânie proletară sau democratică, este definit nobilul; alterarea sensurilor este întotdeauna urmată, pentru mulţi, de conformarea fiinţei umane cu noile sensuri. Ei i s-au conformat şi majoritatea aristocraţilor deveniţi nobili ereditari.

Astăzi, în politică aici şi aiurea, nu mai avem decât arareori aristocraţi; avem în schimb partide de nobili mai mari sau mai mici. Zeci de milioane de cetăţeni ai Terrei suferă astăzi de această stare. „Nobilitatea” a devenit o problemă de masă.

Părintele ARSENIE PAPACIOC: „Bărbatul este capul familiei, iar femeia este inima“

Părintele Arhimandrit Arsenie Papacioc s-a născut în anul 1914 în satul Misleanu din judeţul Ialomiţa. A fost arestat şi condamnat sub regimul mareşalului Ion Antonescu, în 1941, pentru apartenenţă la mişcarea legionară. S-a călugărit în 1946, după eliberare şi s-a nevoit la Mănăstirea Antim din Bucureşti pînă 1949. Între 1949 şi 1950 a fost sculptor la Institutul Biblic, iar în anul 1951 a devenit preot la Seminarul Monahal de la Mănăstirea Neamţ. Între 1952 şi 1958 a fost preot la Mănăstirea Slatina.

În vara anului 1958 a fost încătuşat din nou, pentru că făcea parte din grupul Rugul Aprins. Condamnat la 20 de ani muncă silnică, a fost graţiat în 1964 de la închisoarea Aiud.

Astăzi, este duhovnic al schitului Sfînta Maria din Techirghiol.

Părinte, vă rugăm să ne daţi un cuvânt de folos despre familie şi despre rolul părinţilor în educaţia religioasă a copilului.

Familia creştină trebuie să trăiască în unitate. Bărbatul şi femeia devin una la cununie. Vedeţi, femeia a fost roabă mii de ani şi a fost ridicată la adevărata sa valoare numai de creştinism. Pînă la Hristos era umilită, folosită şi de multe ori omorîtă fără proces, chiar de avea dreptate. Or, femeia trebuie să se afle în armonie cu bărbatul şi împreună să lucreze pentru scopul suprem: mîntuirea. Femeia este inima familiei, aşa cum bărbatul este capul familiei. Dacă nu este inimă, capul e sec. Între bărbat şi femeie nu e vorba despre o relaţie convenţională, ci de o dăruire totală. Femeia poate să-l nască pe Hristos în inima bărbatului.

Dacă ar exista această iubire în unitate, nu ar mai fi posibile avorturile...

Da, nici o familie care trăişte în dragoste şi frică de Dumnezeu nu-şi omoară pruncii. Cred că bărbaţii le împing cel mai adesea pe mame să-şi lepede feţii. Bărbaţii nu-şi respectă soţiile şi de aceea le cer o aşa grozăvie.

Vorbeam cu Părintele protosinghel Iustin Pârvu de la Mănăstirea Petru Vodă, cu puţin timp în urmă, despre rostul mamei în societatea creştină. Sfinţia sa îmi spunea că, din cauza condiţiilor vitrege de existenţă, femeia devine miner, strungar, face munci brute, care înainte erau numai pentru bărbaţi. Şi nu-şi mai poate împlini menirea ei de a educa, de a forma copiii.

Chiar dacă femeia face meserii grele, atîta vreme cît se află în uniune sufletească cu soţul ei, familia rămîne puternică şi rodnică şi în privinţa educaţiei copiilor. Soţii se stimulează şi se sprijină reciproc, astfel încît familia să biruie dificultăţile vieţii. Asta-i căsnicia. Nu e vorba de plăcere.

Părinte, cred că plăcerea de dragul plăcerii este consecinţa căderii în păcat şi este, pînă la urmă, lucru animalic.

Oamenii sînt mult mai căzuţi, căci animalele au sorocul lor. Nu se împerechează la întîmplare, chiar dacă nu au raţiunea, ca oamenii. Ele urmează totuşi o ordine fixată de Dumnezeu, care le-a creat.

Să revenim la educaţia copiilor...

Familia este locul în care înveţi primii paşi în viaţă, acolo te formezi ca om în cei şapte ani de-acasă. Apoi şcoala şi biserica îţi desăvîrşesc educaţia. Este foarte important ca un copil să aibă ambii părinţi, care să-l îndrume. Tatăl îi asigură traiul, îl ocroteşte şi-l poate învăţa multe. Mama îl hrăneşte, îl îngrijeşte cînd e bolnav, îi dă balsam pentru sufletul rănit, sădeşte în copil încrederea în viitor. Tot zic: „Mama naşte, mama renaşte“.

dialog realizat de
Eleodorus ENĂCHESCU

Simbolistica andreeană

Dumitru Manolache

Sfântul Apostol Andrei, cel care avea să fie martirizat prin răstignire, pecetluind în veac credinţa creştină a popoarelor care i-au ascultat predica, va rămâne pururi viu printre noi. Numele său, faptele sale, destinul său au fost confirmate de multe dovezi istorice şi arheologice, intrând de mult şi definitiv în conştiinţa cultural-istorică, devenind incontestabil un simbol creştin peren. Rolul jucat de Ţările Române în lupta de apărare a creştinismului european şi-a aflat recunoaşterea în conştiinţa culturală a continentului. Printre numeroasele exemple pe care istoria le-a reţinut în acest sens, regăsim şi simbolistica Sfântului Andrei, care apare în heraldica istorică europeană, reprezentată în cartografia medievală din perioada secolelor al XVI-lea şi al XVIII-lea, execelent analizată de Dan Râpă într-un articol publicat în "Viaţa Liberă", din Galaţi, la 18 octombrie 1996.

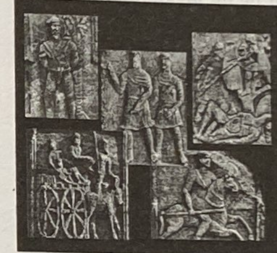
Crucea în formă de "X", pe Columna lui Traian şi la Adamclisi

Înainte de a prezenta opiniile lui Dan Râpă, amintim că, încă din 1928, arhitectul Cristofi P. Cerchez vorbeşte de existenţa semnului "X" (forma crucii pe care a fost răstignit Sfântul Apostol Andrei), de data aceasta ca element ce compune monograma Mântuitorului, pe una din scenele de pe Columna lui Traian, de la Roma. Vasile Lovinescu, referindu-se la acelaşi semn, consideră firească prezenţa lui ca simbol pe coloană, atâta timp cât el reprezentă crucea pe care a fost răstignit Sfântul Andrei, cel care a evanghelizat populaţia dacică, mai ales când această cruce coincide cu litera grecească "Khi", iniţiala numelui Mântuitorului Iisus Hristos. Se poate afirma deci că heraldica istorică europeană referitoare la Apostolul Andrei are antecedente mult mai vechi.

Referindu-se la catedrala andreeană de la Adamclisi, dr. Ion Dinu vorbea şi el despre prezenţa crucii în formă de "X, ca simbol arhitectural, pe acest lăcaş creştin din secolul al IV-lea.

Crucea Sfântului Andrei pe stema Moldovei

În articolul amintit, Dan Râpă vorbeşte despre istoricul heraldist belgian Levinus Hulsius Gandensis care, în lucrarea "Cronologia", apărută la Nurnberg în 1596 sau 1597, precum şi în harta "Novul Opus Geographicum", publicată în 1630, a prezentat o foarte interesantă variantă

de stemă atribuită Moldovei: un scut de argint, în câmpul căreia se află două crengi heraldice încrucişate, de argint, şi terminate cu un cap de negru, preluând o mai veche reprezentare heraldică din epoca incunabulară a lui Anton Sorg. Cele două crengi heraldice încrucişate simbolizează Crucea Sfântului Andrei. Aşa cum ne încredinţează Dan Râpă, "simbolul heraldic <<Crucea Sfântului Andrei>> a figurat în epoca medievală şi ca stemă a Regatului Bosniei, care avea să fie cotropit de Imperiul Otoman". Acelaşi semn heraldic se va regăsi şi pe harta Moldovei, care a fost realizată după ce statele creştine aliate îi învingeau pe turci la Viena, în 1683. Autorul german care a realizat harta a rămas necunoscut până astăzi.

Semnul simbolistic creştin menţionat este atribuit ca stemă a Moldovei de doi heraldişti maghiari din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, Ioan Szegedi şi Ivanfi Ede.

Semn heraldic, pe o evanghelie în limba arabă de la 1708

Domnitorul Constantin Brâncoveanu şi hatmanul principe Ivan Mazzepa, sfârşit în pământurile Moldovei (osemintele sale au fost reînhumate în 1710, în Mănăstirea Sfântul Gheorghe din Galaţi, demolată în 1963) au fost decoraţi, pentru lupta lor de apărare a cauzei creştine, de către Petru I, ţarul Rusiei, cu un ordin instituit de acesta şi care se numea "Crucea Sfântul Andrei".

Se cunoaşte faptul că Sfântul Constantin Vodă Brâncoveanu a încurajat dezvoltarea culturii, în perioada lui fiind ridicate numeroase palate într-un stil ce-i poartă numele şi tipărite cărţi de cult care s-au răspândit în întreaga lume creştină. O asemenea carte religioasă - ediţia a doua a "Evangheliei" în limba arabă - imprimată la Alep, în 1708, pe cheltuiala principelui Ivan Mazzepa şi sub patronajul cultural al domnitorului român, are imprimată pe contrapagina foii de titlu stema personală a principelui ucrainean, care conţine şi semnul heraldic "Crucea Sfântului Apostol Andrei".

"X", în heraldica modernă naţională

În heraldica modernă naţională, simbolul Crucii Sfântului Andrei a figurat, în perioada 1928-1949, pe stema Episcopiei Constanţei. În prezent, aceasta, împreună cu chipul sfântului propovăduitor al Evangheliei la Dunărea de Jos, reprezintă însemnul heraldic instituţionalizat al Episcopiei Dunării de Jos.

Sfântul Andrei sau simboluri ale crucii sale se regăsesc pe unele medalii româneşti, pe stemele sau siglele multor organizaţii creştine şi publicaţii din ţara noastră. Crucea Sfântului Andrei o mai întâlnim, ca semn heraldic, şi pe drapelul Scoţiei, semn că Apostolul este venerat într-o mare parte a lumii creştine.

IDEALUL DE VIAȚĂ ȘI CONȘTIINȚA MORALĂ în manualele interbelice

Sivliu ALUPEI

• Tineretul României postcomuniste va pierde "războiul axiologic" al secolului XXI dacă nu-și va regăsi idealul de viață creștină și dacă nu va dobîndi, prin educație, o conștiință morală;

• Conștiința morală nu poate fi obținută dacă școala de astăzi refuză disciplina Eticii - o materie de învățămînt liceal pusă la index după 23 august 1944, dar și după decembrie 1989;

• În numărul anterior al revistei *Rost* am arătat că tineretul interbelic român a beneficiat de un învățămînt de stat în care educația religioasă ocupa un loc bine definit în programele secundare

• În această ediție dorim să semnalăm *paznicilor* școlii românești că etica a fost o disciplină obligatorie pentru toți liceenii României interbelice

Un tineret cu "sufletul de crin" și "fruntea ca un iezer Carpatin" s-a născut într-o Românie interbelică și datorită faptului că "scopul educației religioase era sfințenia". Am citat din tratatul universitar de pedagogie al profesorului Ștefan Bârsănescu, carte radiografiată "axiologic" în numărul anterior al *Rost*-ului. Arătam că învățătorii României interbelice, profesorii ei aveau misiunea didactică de a inculca tinerilor ideea sfințeniei prin educație religioasă. România creștină, morală, cinstită, prosperă, europeană nu se va putea reconstrui dacă învățămîntul românesc nu va acorda atenția cuvenită disciplinelor esențiale pentru formarea de caractere. Pentru asta, pe lîngă anemicul învățămînt religios, trebuie să fie introdusă în programa de liceu Etica.

Subcultura de masă

Cel mai complet manual de etică pentru liceele interbelice românești a fost cel al profesorilor Emilia Bogdan și Alexandru Bogdan, tipărit în patru ediții în seria *"Manuale de filosofie publicate sub direcția științifică a profesorului universitar C. Rădulescu - Motru"*.

Etica pentru clasa a VIII -a secundară - așa se numea acest excepțional manual, predat adolescenților în ultima clasă de liceu (clasa a VIII-a secundară de la acea vreme corespunde clasei a XII de de astăzi).

Vom spicui doar cîteva pasaje, pentru a ne convinge de faptul că *dezorientarea* tinerilor de azi, *lipsa lor de ideal* într-o viață trăită doar după "valorile" subculturii de masă și contraculturilor violente, sînt simptomele, evidente, ale pierderii sensului existenței. Într-o lume în care nimeni (desigur, cu excepția Bisericii lui Hristos) nu mai poate deosebi binele de rău, un învățămînt laic fundamentat pe normele eticii, poate revigora moral societatea.

Căutarea sensului vieții

Nemuritorii profesori Emilia Bogdan[1] și Alexandru Bogdan[2] arătau, în ediția a III-a a *Manualului de etică* (1936), care este scopul acestui tip de învățămînt: "Etica este în primul rând o căutare a sensului vieții. Căutare, care izvorăște natural din zbuciumul sufletesc al omului modern, blazat, fără un centru spiritual al vieții și fără sentimentul poziției sale cosmice, dedat din această cauză unei existențe arhiplate. Generațiile anterioare erau supuse unui fel de ordine morală, solid și clar conturată. Existența invidualǎ era determinată, în liniile ei mari, de la naștere pînă la moarte. Binele și răul, ceea ce este drept și nedrept, erau diferențiate exact după criterii bine definite. Sensul exact al binelui și al răului dă însă sufletului omenesc o mare siguranță.

Astăzi această ordine și siguranță nu mai există. Și e aceea, niciodată sufletul omenesc nu a fost mai confuz, mai agitat, mai nesigur ca în epoca actuală. Cei mai mulți dintre oameni n-au o concepție lucidă despre rolul pe care trebuie să-l joace morala în viața lor, sunt nesiguri în alegerea mobilurilor acțiunii (...)".

Materialism dialectic, materialism capitalist

Ar fi, poate, util să reproducem structura cuprinsului acestui manual de etică, să vedem ce este *conștiința morală*, ce sînt judecățile și sentimentele morale, moravurile unei societăți sau epoci, raporturile dintre morală și viață socială, viață familială, profesională și politică. Cine va căuta și va descoperi acest manual de etică își va da seama că problematica lui va răspunde crizei sufletești și crizei de conștiință (morală) pe care le înregistrează adolescenții vremurilor noastre de tranziție spre... materialismul capitalist. Ce poate fi mai dramatic pentru o țară creștină decît această tranziție: de la *materialismul dialectic* (marxist-leninist) la *materialismul capitalist*? Cine ne mai vorbește astăzi despre norme și principii morale, de judecăți morale, de comunitate morală? Profesorii Bogdan învățau acestea pe liceenii de atunci: "Actul moral este un act de curaj, care cere o dăruire totală a ființei noastre, este voința de a combate răul și a nu ne lăsa învinși de el. Această luptă se dă în numele unei valori morale, a unui ideal. Nu există morală fără un ideal (...)".

Comunitatea națională

Există totuși, astăzi, voci universitare care perorează (doar în limba de lemn a marxism-leninismului) despre "problema morală". Iată ce înțelegeau prin *problema morală* autorii manualului de Etică (interbelică): "Problema morală este o obligație de organizare înțeleaptă a vieții personale, dar totodată și o funcție socială, indispensabilă comunității naționale. Noi nu mai concepem astăzi morala ca problemă individuală; idealul nostru nu mai este înțeleptul antic care se izolează de lume, urmărind înainte de orice liniștea sufletească, seninătatea pe care nimic nu o poate turbura. Individul modern nu se poate privi ca un absolut, el are datoria de a trăi în societate și a fi cît mai sociabil, de a participa activ la operele sociale, care solicită contribuția tuturor. Plenitutindea socială se realizează numai în și prin societate. Iar dintre toate societățile, aceea care trebuie să fie obiectul iubirii și devotamentului nostru este comunitatea națională".

Ascetismul creștin

Una din lecțiile manualului de etică, elaborat de profesorii Bogdan, este cea intitulată *"Creștinismul. Idealul de viață creștină"*. În subcapitolul *"Caracterul specific al moralei creștine"* stă scris că "adevărata fericire stă în viața eternă". Tot acolo descoperim virtuțile creștine, spre care trebuie să năzuiască orice elev român: "puritatea sufletească, iubirea de aproape, credința, modestia, smerenia". Un loc aparte este dedicat ascetismului creștin: "A te detașa de bunurile acestei lumi este prima condiție a vieții creștine" - iată o normă de viață morală inexistentă în așa zisa clasă politică de astăzi, lipsind și la așa numita clasă a patronilor post-descembriști.

Regăsim în manualul amintit o frază cu miez mistic: "Creștinul adevărat nu gonește după plăcere și fericire; dar tocmai prin aceasta el o are. Singurul său țel este desăvîrșirea, sfințenia". Așadar, în epoca interbelică, atît de lăudată astăzi (sub aspect cultural), liceenii învățau la orele de etică și religie că țelul vieții este sfințenia. Sînt aceste țeluri de educație morală cumva depășite într-o eră a Vărsătorului (New Age), într-un secol XXI care "va fi religios sau nu va fi deloc"? Să nu uităm definiția eticii formulată magistral de profesorii Bogdan: "Știința care studiază judecățile de valoare prin care distingem binele".

Traian Brăileanu, în actualitate

Un alt manual de etică a fost editat, în epoca interbelică, sub girul Ministerului Educației Naționale, de inegalabilul profesor de sociologie Traian Brăileanu[3]. Amintim de acest manual fiindcă Editura Eminescu l-a retipărit în anul 2001, în colecția *"Suflet și realitate"*, sub îngijirea și cu excelentul studiu introductiv al lui Constantin Stroe. Este vorba despre volumul *Etica pentru clasa a VIII- a secundară*[4].

Profesorul Traian Brăileanu și-a căpătat o bună reputație în materie de etică prin elaborarea tratatului *Statul și comunitatea morală*[5]. Poate că într-un număr viitor al revistei noastre, vom răsfoi - jurnalistic - acest manual de etică de valoare inestimabilă pentru pedagogia românească a secolului XX, pentru patrimoniul cultural al României creștine. Cei însetați de ideal, cei în care vibrează conștiința morală, au șansa de a-și procura acest manual. Un motto al acestui tratat de etică ar putea fi chiar acest citat extras din paginile lui Traian Brăileanu: "Societatea e un produs al conștiințelor morale individuale, care se înlănțuie și se unesc într-o unitate numită comunitate morală".

Suflet românesc

Azi, pentru românul - adult, un om lipsit de repere etice, de standarde morale - societatea este doar un produs al intereselor de clan, al concepțiilor materialist-capitaliste grefate pe o conștiință a-morală sau i-morală forjată în laboratoarele marxism-leninismului de către defunctul PCR (omniprezent în mentalități și chiar instituții de învățămînt).

Există rădăcini, există tradiție, există "surse" (în limbajul laic al omului modern). Vom avea curajul de a ne smulge de un trecut care ne-a satanizat sufletele?

Note:

1 - dascăl de filosofie și etică la Liceul "Iulia Hașdeu" din capitală

2 - doctor în drept, dascăl de etică la Liceul "Spiru Haret"

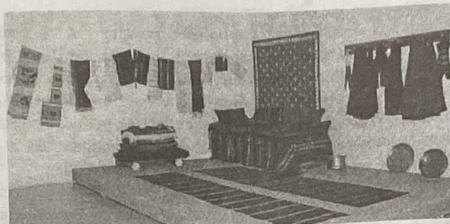
3 - martir anticomunist, care și-a jertfit viața în închisorile bolșevice românești

4 - apărut în două ediții, în anii 1935 și 1936, la București

5 - apărut la Cernăuți în 1937

Cine sunt AROMÂNII?

Hristu Cândroveanu

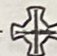
Fireşte că sunt români, o spune chiar numele lor, cu un *a protetic*, o caracteristică a acestui dialect, evident românesc. Ei rostesc cu un asemenea *a* înaintea cuvintelor ce încep cu anume consoane (r, l, s, f...), precum şi cu vocala *u: aros, alas, asparg, afiresc, aumbra, agru* (ogor – «ager, agrum» în lat.) etc. Probabil pentru o pronunţie mai eufonică şi mai comodă, sprijinită pe această *vocală-respiro*. Zici mai uşor aspun, decât spun, aroş, aumbră, etc., decât abrupt: *roşu, umbră*. Această caracteristică fonetică a determinat şi numele lor de aromâni armâni, deşi cei mai numeroşi dintre ei, *farseroţii* din Albania şi Grecia de nord – etnonim probabil de la Farsala, din Tesalia/ Grecia (locul unde în anul 48 î.H. Cezar l-a învins pe Pompei), unde trăiesc şi azi mulţi aromâni, îşi zic pur şi simplu, *ramãñi*, adică *români*. Gustav Weigand a oficializat oarecum etnonimul *aroman* însă, după ce a tipărit la Leipzig, în 1895, un studiu amplu, fundamental, în două volume, *Die Aromunen*/ ”Aromânii”. Eminescu, însă, în numeroase articole din *Timpul*, le-a zis numai *macedoromâni*, deşi aromânii nu trăiesc numai în Macedonia ci şi în Epir, Tesalia, Bulgaria etc. Marele poet a vrut, se vede, să evite confuzia *armâni-armeni*. Iar Dimitrie Bolintineanu i-a numit simplu, români, în cea dintâi carte românească ce le era consacrată lor, în 1858, *Călătorie la Românii din Macedonia*. Şi chiar este un miracol că îşi zic aşa, după o despărţire de 14 secole de românitatea nord-dunăreană din veacul al VII-lea, când sub fluviu s-au aşezat bulgarii şi slavii de miazăzi. Un miracol că vorbesc şi acum o limbă ce nu e nici italiană, nici franceză, spaniolă, portugheză, ci *limba română*, fireşte că *locală*, la sute de km de trunchiul dacoroman din fosta Dacie, România de azi, care i-a şi adoptat moral, ajutându-i să se menţină ca români încă de pe vremea lui Bolintineanu şi a paşoptiştilor noştri, Ion Ghica, Christian Tell, Nicolae Balcescu etc.

Ce limbă vorbesc aromânii?

Un aromân, chiar din locurile lor de baştină din Balcani, vă răspunde la această întrebare: *Noi, armânlâi/ ramãñilâi* ***zburim limba armânească/ ramânească !*** Din această propoziţie doar vocabula „zburim“ (“vorbim”, de la slavul *suboru*, rămas în dacoromană doar în *sobor* (adunare, consfătuire sinodală) n-ar fi înţeleasă în România: *Noi aromânii/ românii vorbim limba aromânească/ românească*. Prof. univ. dr. Matilda Caragiu Marioteanu, membru corespondent al Academiei Române scrie în acest sens: „*Limba aromânilor este aromână*“, în sensul că *limba lor este dialectul lor local*, pe care ei îl folosesc spre a comunica între dânşii, deci în chip de *limbă*. De altfel, dialectele pot fi privite şi ca limbi, cum şi fac adesea lingviştii, orice dialect putând deveni limbă în anumite condiţii (vezi, dialectul slavo-macedonean/ bulgar, devenit *limba macedoneană* de expresie bulgaro-slavă în Macedonia, Skoplje); sau putând dispărea, topit în limbile majoritare înconjurătoare. Apropo de acest sentiment al vorbitorilor unui *dialect*, considerat de aceştia drept *limbă*, marele nostru filolog Eugeniu Coşeriu, de la Universitatea din Tübingen, face următoarele consideraţii. El spune, într-un interviu acordat lingvistului Nicolae Saramandu, că vorbitorii unui dialect (cazul graiurilor aromâne din Balcani), atunci când nu ştiu că limba lor se vorbeşte şi în alte regiuni, că există deci şi alte varietăţi ale graiului lor local, şi-l numesc pur şi simplu *limbă*. Deci nu *langue*, nici *lingua*, *lengua* ci *limbă*, ca la nord de Dunare.

Atunci de unde această confuzie la unii aromâni, ba chiar dihònie, cum i-a zis cineva, cu privire la graiul lor: *limbă* sau *dialect*, şi la apartenenţa lor etnică: **sunt români sau un alt popor neolatin**? Şi de ce era nevoie să li se ofere din afară până şi un alt alfabet, de la Freiburg din Germania, după care Şaguna se scrie „Shaguna“ iar aromânii trebuie să se scrie „armânjilji“, şi... „njic“? în loc de armãñilâi, şi ñic (*aromânii* şi *mic*). Ceea ce i-a înveninat şi i-a învrăjbit pe unii dintre dânşii!

Răspunsul la aceste întrebări ţine de informaţia subiecţilor, mai

precis de lipsa lor de informaţie sau de intenţia politică a acestora, declarată sau nu. Să le luăm pe rând. Masa aromânilor, ba chiar a dacoromânilor din Ţară, (neinformată în ultimele 5-6 decenii cu privire la românii de dincolo de hotarele actuale ale României, fiindcă în anii dictaturii comuniste nu s-a întreprins mai nimic în acest sens, ba se vorbea despre aceşti români aproape conspirativ), bineînţeles că se ştie prea puţin despre cei de la sud de Dunăre, iar adesea mai nimic corect.

Cu atât mai mult continuă să nu cunoască esenţialul despre ei înşişi o bună parte dintre aromâni, lipsiţi în acest lung răstimp, de şcolile lor româneşti, deschise pentru ei în Balcani începând din 1864, închise însă brutal de comuniştii instalaţi la putere la Bucureşti după 1944, odată cu transformarea României într-un fel de paşalac turcesc sau gubernie ruso-sovietică. Iar fără şcoli româneşti de mai bine de o jumătate de secol, aceşti fraţi ai noştri au putut crede, mai cred şi azi dintre ei că nu sunt români, de vreme ce România i-a uitat atâta amar de ani, probabil nemaisocotindu-i români! Unii, cu care m-am tot întâlnit în Albania, în Macedonia, Bulgaria mi-au vorbit în acest sens, cu îndurerare: „*Atunci ai cui suntem noi...? Că greci nu suntem, nici albanezi, slavi..., chiar suntem orfani de tot?*“ Şi, de aici până la ideea tot mai înrădăcinată că ei, aromânii, nu sunt români, n-a mai fost decât un pas. Desigur, e vorba de categoria de oameni neinformaţi, cărora de generaţii, şcoala în limbile statelor balcanice le-a tot spălat creierul! Ca să nu mai vorbim de greci, după care aromânii („kuţo-vlahii“) ar fi de fapt... greci românizaţi pe vremea ocupaţiei romane. Aşa a scris într-un studiu al său, *Ce sunt Cuţo-vlahii?*, publicat la Atena, un academician grec, Antoniou Keramopulos, în 1939, fără a roşi! Ceea ce e chiar ridicol, fiindcă tocmai românii au fost adesea grecizaţi: Megalo-Ellada (Grecia Mare) a înflorit în Italia de sud, deci chiar dincolo de Grecia propriu-zisă...). Dar măcar Keramopulos (combătut zdrobitor de Th. Capidan şi nu numai de el), servea, fie şi necinstit, politica şovină a statului grec. **Pe cine servesc însă keramopolioţii, aromâni de astăzi, oameni cu carte, totuşi... dar cu interese egoiste, personale?**

Din păcate, acest curent – că aromânii ar fi un popor neolatin diferit de daco-români, absolut caraghios – în răspăr cu istoria şi filologia română şi străină, este susţinut în deceniul din urmă tot mai mult de nu puţini asemenea „fundamentalişti“ aromâni ce au făcut studii în limba română, chiar studii universitare! Din generaţia vârstnică, instruiţi în şcolile româneşti din ţările balcanice, unde, cum spun foşti elevi ai acestora, se ajunsese la o adevărată efervescenţă românească în toate privinţele, cu sentimentul că acolo, în Grecia, Albania, Macedonia se trăia ca într-o altă Românie până în primul război mondial. Numai ei, „fundamentaliştii“ vizaţi, se vor un alt popor în Balcani, ba chiar şi aici în Ţară, unde s-ar dori o... “minoritate”, ca toate minorităţile!

Oare, să nu ştie aceştia din urmă că sunt români? Ca oameni cu studii înalte, să nu fi auzit ei măcar de George Murnu, inegalabilul traducător al lui Homer în limba română, dar şi istoric al aromânilor? Sau de marele lingvist Th. Capidan, elev al lui Gustav Weigand, de Pericle Papahagi, Tache Papahagi... şi A. Philippide, Ovid Densuşianu, Al. Rosetti, iar dintre istorici, de marele Nicolae Iorga, după tată el însuşi originar din Sudul românesc, D. Onciul, Alexandru Xenopol etc. etc., tot nume ilustre de savanţi. Sau de atâţia mari învăţaţi străini, care au scris elocvent despre unitatea de limbă şi de neam a tuturor românilor, inclusiv aromânii! Printre care J. Kopitar, F. Lenormant, Wace-Thompson, Victor Bérard, Ami Boué, E.M. Cousinéry, I. Cvijici, C. Jirecek, G.Hahn, L. Heuzey, William Martin-Leake, Emil Picot, Leo Spitzer şi W. Thomascheck şi C. Recatas, St. Romanski, Duşan Popovici, Johann Thunmann, până la Max Demeter Peyfuss din zilele noastre. Care i-au socotit, fireşte, români pe aromâni. Până şi vechii cronicari bizantini au menţionat în scrierile lor că vlahii din Grecia vorbeau aceeaşi limbă cu valahii de peste Dunăre. Deci, stupida „interpretare“ a originii şi limbii aromânilor nu este decât un discurs politic, ce foloseşte oricui, numai aromânilor, poporului român nu!

Dincolo de studiile acestor nume prestigioase, peste care nu se poate trece fără a cădea în ridicol susţinând teorii aberante, rămâne argumentul nu mai puţin convingător al limbii însăşi pe care o vorbesc aromânii. Limba este esenţial românească din unghi gramatical, ca şi al fondului principal de cuvinte, după cum pe bună dreptate subliniat de B.P. Haşdeu. În acest sens, Th. Capidan analizează la un moment dat, în Macedoromânii, p. 172, carte apărută în 1942, un cântec popular şi stabileşte că aproape toate cuvintele lui sunt identice cu cele din limba română: „*Citez în privinţa aceasta – subliniază marele lingvist – câteva versuri populare dintr-o carte franceză, publicată de C. Récatas, «Floara»: Floara gălbinioară,/ Diminda-a tutulor,/ Dimanda-a featelor: / Se ina se-ñi me alumba/ Dumineca dimneaţa/ şi luni de către seară;/ Cu roaua se-ñi me-adună/ s-pre avra se-ñi-me poartă;/ Pre iapa nefitata,/ Pre feata nemartată,/ Pre gione nensuratu,/ s-pre cale necalcata*“. Iar Matilda Caragiu Marioteanu la rândul său, analizând „Dimandarea Părintească“ (poemul lui Costa Belimace, ajuns faimos printre aromâni) de asemenea lexical, observă acelaşi lucru: că nu e nevoie de nici o transpunere, pentru a înţelege textul, aproape identic românesc: „*Blastem mare se-aibă-n casă,/ Cari di limba lui se-alasă...*“ şi: „*Cari şi-lasă limba lui,/ S-luardă para focului...*“ etc. Între dialectele săsesc şi şvăbesc şi limba germană standard, distanţa este mult mai marcată, şi totuşi nimănui nu-i trece prin minte să vadă în saşi şi şvabi altceva decât germani şi nu alt popor!

Aromânii, prin urmare, sunt români şi vorbesc un dialect românesc. Dincolo de acest adevăr nu există decât discursuri politice de neluat în seamă, sau neştiinţă, confuzie regretabilă din lipsă de informare ştiinţifică, în cel mai bun caz.

Laboratorul pervers: *Big Brother*

Nicolae TESCANU

O emisiune, al cărei nume are rezonanțe sumbre, ține poporul cu ochii în televizoare, seară de seară, de vreo două luni. Un adevărat fenomen social, *Big Brother* este saltul de la telenovelă la un laborator pervers. Pe post de cobai sînt tineri români motivați de posibilitatea îmbogățirii rapide. Viața lor, cu aspectele cele mai banale, le este urmărită de milioane de oameni cu ajutorul a zeci de camere video. Nu au voie să se despartă de lavaliera cu microfon care face să ajungă la noi până și sforăitul lor obosit. "Fratele cel Mare" îi supraveghează permanent.

Organizatorii recunosc senini că s-au inspirat din romanul *1984* al lui George Orwell. Acolo, "Fratele cel Mare" - arhetipul dictatorului omniprezent - observa totul prin camere de luat vederi și pedepsea abaterile de la poruncile sale.

Faptul că, într-o societate în care se mai resimt încă traumele prea lungului interval totalitar, "a prins" o emisiune care trimite fără înconjur la *1984* dă măsura schizofreniei noastre.

Producătorii susțin că este un "joc de supraviețuire". În realitate, este vorba despre un spectacol tv de prost gust, care satisface curiozitatea oamenilor de a afla ce fac "ceilalți" în spațiul lor intim - nevoie cu conotații sexuale. Desfășurat pe parcursul a cîtorva luni, cu probe cînd umilitoare, cînd hilare, experimentul își află una din mize în momentul cînd măcar o pereche de concurenți se împreunează. Etapele pe care le depășesc concurenții reprezintă tot atîtea trepte ale perversității.

Cu intimitatea "la tarabă"

Întîi de toate, concurenții sînt atrași în casa *Big Brother* cu bani: primești 50.000 de dolari dacă accepți să-ți pui existența, vreme de patru luni, sub lupa publicului. Vînzare în toată regula.

Apoi, "Fratele cel Mare" încurajează bîrfa și bagă dihonia între participanți. Îi cheamă în "camera secretelor", unde îi provoacă să spună ce le trece prin cap despre ceilalți și îi dă pe post. Pe de altă parte, îi pune să voteze împotriva celorlalți concurenți, iar cînd unul este eliminat i se dezvăluie cine a fost împotriva lui.

Încurajează jocurile sexuale între concurenți, doar, doar cad vreunii în ispita de a se lăsa filmați în timpul unui act copulativ. În România încă nu s-au transmis scene de sex în direct - cel puțin la ora cînd scriem aceste rînduri -, dar în alte părți ale lumii, da. În schimb, "frățiorii" români și-au arătat organele genitale din toate pozițiile, spre satisfacția *voyer*-iștilor.

Umilirea "cobailor"

Perverse sînt și mijloacele de umilire a "cobailor": 12 oameni au acces la o singură baie; sînt filmați în timp ce fac duș; sînt siliți să îndeplinească anumite sarcini sub amenințarea că li se diminuează cantitatea de mîncare; au fost îndemnați să fure o cutie, fără a fi surprinși de colegi, pentru a primi un minut de convorbire la telefon cu cei dragi; au jucat de nevoie rolul de soldați timp de o săptămînă.

Vulgaritatea, grobianismul, mizeria umană devin elemente de spectacol, exacerbate și apreciate de producători. Desigur, nu întîmplător au fost eliminați din casă cei mai isteți sau mai cuminți dintre participanți. Ei nu erau folositori în economia *show*-ului. Ba, chiar puteau să plictisească prin pudoare, bun simț și printr-un limbaj mai cu perdea.

Acum cîte ceva despre psihologia concurenților și a telespectatorilor care au devenit fani ai emisiunii.

Primii trebuie că sînt încîntați de perspectiva căpătării unei sume uriașe pentru România în doar trei luni. În egală măsură sînt exhibiționiști sau cel puțin nepăsători față de imaginea lor publică. Unii dintre ei, odată intrați în casă, nu fac jocul producătorilor și își controlează în cea mai mare parte a timpului comportamentul. Însă, nu este vorba de naturalețe nici la cei care își dau frîu liber exhibiționismului - la șubredul adăpost al scuzei că nu se pot cenzura permanent -, cît și la cei care reușesc să păcălească "ochiul" lui *Big Brother*. De aici impresia pregnantă de fals.

Plecările din casă ale celor eliminați sînt exemplare clare de ipocrizie. Deși pînă atunci s-au vorbit pe la spate, au votat unul împotriva celuilalt și și-au făcut necazuri zilnic; ca în clipa despărțirii să-și plîngă duios unii celorlalți pe umăr și să-și jure prietenie veșnică.

Big Brother este publicul

Telespectatorii trăiesc însă deplin senzația de putere, de care au nevoie. Neștiuți de nimeni, în spatele televizoarelor, urmăresc pas cu pas traiul plin de restricții și de capcane al unor semeni. De fapt, "Fratele cel Mare" este, în ultimă instanță, publicul. Tot publicul are cuvîntul hotărîtor în eliminarea concurenților.

De neînțeles în toată această poveste este lipsa de reacție a acelei părți a societății civile de calitate, care, cu siguranță, se simte agresată de o astfel de producție tv. Au apărut doar cîteva articole critice prin gazete și nimic altceva.

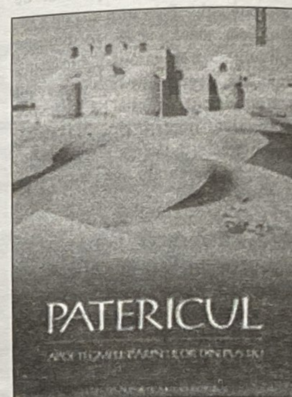
În Ungaria, de pildă, o seamă de ierarhi ai Bisercii Romano-Catolice au criticat vehement televiziunea pentru difuzarea emisiunii *Big Brother*. Fețele bisericești i-au acuzat pe producători că promovează devalorizarea vieții și distrugerea normelor morale.

În Frața, anul trecut, cînd M6 a difuzat *Loft Story* ("fratele" lui *Big Brother*), s-au iscat dezbateri aprinse în presă, educatori, psihologi, scriitori, analiști, preoți și simpli cetățeni au protestat, au explicat succesul programului respectiv, i-au denunțat nocivitatea.

La noi, Consiliul Național al Audiovizualului abia a îndrăznit o recomandare timidă către producătorii *Big Brother* de a adapta emisiunea astfel încît să nu *"contravină rolului cultural pozitiv pe care televiziunea ar trebui să-l joace"*. Desigur, recomandarea cu pricina va fi aruncată la coș.

Patericul sau Apoftegmele părinților din pustiu
Cristian Bădiliță

Traducere din limba greacă, introducere și prezentări de Cristian Bădiliță. Volumul a apărut la Ed. Polirom, București, 2003. Iată cum îl descrie Bădiliță însuși: „O carte este importantă în măsura în care ne pregătește pentru moarte. *Patericul* este un compendiu de politețe

creștină, de bunătate și civilitate; el este în același timp un manual de dezvățare a lucrurilor nesemnificative, a fleacurilor, a dogmatismului uscat, care închircesc sufletul și fac aerul din jurul nostru irespirabil. Dar mai presus de toate, *Patericul* este un minunat însoțitor al sufletului către moarte. (...) Curajul, bunătatea, delicatețea, iubirea și smerenia personajelor din *Pateric* fac din ele mai mult decît niște simple modele ascetice, mai mult decît niște campioni maniaci ai postului și rugăciunii. Cu ei, de fapt, o imensă armată de cavaleri desăvîrșiți reînvie pentru o clipă, din faldurile blonde ale pustiului, pentru a ne reaminti că Dumnezeu ne-a făcut, pe toți, la origine, oameni cu «aripi de foc», după chipul și asemănarea Sa."

Întoarcere în Bucureștiul interbelic
Ioana Pârvulescu

O carte care ne trimite înapoi într-o lume deloc idealizată, dar cu un parfum răscolitor de nostalgii.

Apărut la Editura Humanitas, București, 2003, volumul a fost bine primit de presa literară și promite să provoace noi reacții. Romanul, în care personajele sînt scriitori, oameni politici ai perioadei dintre războaie este bine închegat și te face să călătorești în timp cu plăcere.

Autoarea este doctor în filologie, lector al Facultății de Litere a Universității București și redactor la *România Literară*.

Europa și ideea de națiune
Jóse Ortega y Gasset

Tema fundamentală a cărții, apărută la Ed. Humanitas în 2002, este criza ideii de națiune așa cum apăruse ea vertebrînd viața societății europene din secolul al XVII-lea încoace. Se știe că Ortega era spaniol

pînă în măduva oaselor, dar nu chiar naționalist, ci foarte european. Așa încît meditațiile cuprinse aici, centrate pe preocuparea față de viitorul iminent al istoriei europene, se adresează în special unui anume public din Elveția, Germania și Anglia - țări prin care și-a purtat crucea de exilat.

Totuși, viitorul palpat în paginile lui Ortega a și devenit, și continuă să fie, prezentul istoric ce ne conține astăzi. Prin aceasta, *Europa și ideea de națiune* este una dintre cărțile cele mai actuale din moștenirea lui Ortega.

Zamolxis. Revistă de studii religioase. Vol. I - III: 1938 - 1942
Mircea Eliade
(sub direcția lui)

Traducere de Eugen Ciurtin, Mihaela Timuș, Andrei Timotin, editată de Polirom, în anul 2000. Ediția este îngrijită de Eugen Ciurtin. Mai mult decît o revistă, *Zamolxis* constituie una dintre cele mai importante întreprinderi colective inițiate în cultura română modernă, la care au contribuit cîteva dintre personalitățile cele mai de seamă ale științelor religiilor din vremea respectivă: Raffaelle Pettazzoni, Jean Przyluzki, Ananda Coomaraswami, Carl Henze, Benhamin Rowland.

Cuprinsul: *Zalmoxis I* (1938), *Zalmoxis II* (1939), *Zalmoxis III* (1940-1942), *Addenda*, *Documente*, *Bibliografii*, *Corespondență*.

Gheorghe MIRCIOIU, Brăila

Ați expediat banii pe adresa corectă. Revista a fost doar tipărită în Bacău, redacția și administrația fiind în București. Credem că între timp ați primit numerele solicitate. Ne cerem scuze pentru întîrzierea pachetului. Probabil că primul pachet s-a pierdut pe drum, căci a fost expediat la timp. Mulțumim pentru spijin și pentru urări și vă dorim asemenea: sănătate și spor în toate.

Costică BÂCLEA, Bîrlad

Probabil că în timpul trecut de la scrisoarea dvs, la care răspundem iată cu întîrziere, v-ați dat seama că avem un alt public decît publicațiile pe care le-ați menționat și, deci, nu intrăm în concurență. Exemplarele pe care le-ați primit erau pentru protocol. Prin urmare nu trebuie să le plătiți.

L.B., Miercurea Ciuc

Numărul de față al revistei *Rost* lămurește pe deplin conceptul de aristocrație spirituală, de elită - așa cum îl înțelegem noi. Cît despre modestie, credem că un creștin trebuie să fie smerit. Deci, dacă am spus „principiul creștin“, nu era nevoie să stabilim și un principiu al smereniei.

Sigur, cu toții trebuie să ne mai nevoim pînă vom ajunge la această înțelepciune de a fi smeriți cu adevărat.

Luana RIGOT, Franța

Vă împărtășim cele mai multe dintre afirmații. După cum vedeți din cuprinsul revistei, nu sîntem eurofobi. Criticismul (și în privința Europei Occidentale, și a SUA, și a României) este semn de luciditate.

În altă ordine de idei, credem că despărțindu-ne de Dumnezeu, ne îndepărtăm de neamul nostru și invers, pierzîndu-ne identitatea națională, ni se diluează drastic și calitatea noastră de creștini.

Sînteți binevenită în continuare cu sugestii, observații, inițiative.

Aurora BăRBULEANU, Craiova

Articolul a ajuns la noi și îi vom găsi locul cuvenit în revistă. Vă mai așteptăm și cu altele. E bine, însă, să vă restrîngeți la cel mult trei pagini scrise de mînă sau două bătute la

mașină, la două rânduri. Dacă subiectul o impune, acceptăm și texte mai lungi.

G. G., Moinești

Încet dar sigur, *Rost* pătrunde tot mai adînc pe piață. Sigur că nu pot fi evitate toate disfuncțiile la capitolul difuzare, dar sperăm că revista va ajunge la toți cei care și-o doresc.

Programul de care vorbiți există, îndrumarul, la fel, și, în ultima vreme, au apărut și oamenii de care era nevoie.

Mulțumim pentru aprecieri și vă urăm sănătate și entuziasm.

Gheorghe ION, Constanța

Am primit materialul. În funcție de politica editorială, îl vom folosi. Țineți aproape de noi.

Dolores OPRIȘAN, Constanța

Nădăjduim că ați primit răspunsul nostru la scrisoarea pe care o semnați împreună cu alți zece constănțeni. Cu toate acestea, vă răspundem și în această rubrică, pe scurt, pentru că ați cerut ca problemele ridicate de dvs să apară în cuprinsul revistei.

Întîi, nu sîntem principial antimonarhici, dar, în virtutea principiului obiectivității, pe care ni l-am fixat dintr-un început, înțelegem să arătăm și bunele și relele regilor noștri. Repetăm, fără ca asta să însemne că sîntem contra ideii de monarhie constituțională.

Apoi, *Rost* nu este o publicație exclusiv religioasă, cum nu este nici strict culturală, nici propriu-zis politică. Este un manifest menit resurecției morale și spirituale a românilor.

În fine, spuneți că politica și cultura nu ne pot mîntui. Nici n-am pretins așa ceva, dar prima este necesară pentru marile schimbări care se cer în viața cetății, iar a doua este obligatorie pentru clădirea unei noi aristocrații spirituale. Și încă o observație: noi facem diferența între politică și politicianism. Pe ultimul îl combatem cum putem.

H.S., Tulcea

Nu putem fi de acord cu dvs. cînd afirmați că „singura expresie oficială (probabil, politică! - n. red.) a românismului“ ar fi partidul de care pomeniți. Prin urmare, nu credem că, dacă acea formațiune politică s-a împotmolit în propria-i neputință, nu mai este nimic de făcut pentru idealul național. Cît despre implicarea noastră în repararea, îndreptarea și întărirea respectivului partid, considerăm că alta este menirea noastră.

Bogdan DOROFTE, Iași

Așteptăm cu interes să ne cunoaștem. Sîntem convinși că poți face multe pentru promovarea valorilor și principiilor noastre. Cheia ieșirii din impas a României este implicarea oamenilor de valoare și de caracter în „viața cetății“.

Horia BODEA, Canada

Mulțumim pentru cuvintele bune pe care ni le-ați adresat. Ne bucurăm că ne sînteți alături cel puțin cu sufletul și sperăm să ne întîlnim cîndva, poate cu prilejul Romfest 2003.

Important

Stimați cititori, vă invităm să ne trimiteți pe adresa redacției (C.P. 62, O.P. 66 - sector 6, București, pt. Claudiu Târziu) opiniile dumneavoastră față de subiectele/ temele puse de noi în discuție în paginile revistei. De asemenea, vă rugăm să ne semnalați aberații din presa scrisă și din cea audio-vizuală, atitudini antinaționale și anticreștine, luări de poziție care lezează bunul simț românesc etc.

Cele mai bune scrisori vor fi publicate, iar autorii lor vor primi un abonament anual la revista Rost. Vă așteptăm cu drag.

Romfest XXI Consiliul Director:

București
Secretar general,
ing. Nicu Butnaru,
e-mail: romfest@romfest.org
tel: 0723.504.807
tel/fax: 021.778.53.61

Șefi ai filialelor Romfest XXI

Iași
prof. drd. Mihail Albișteanu
e-mail: iasi@romfest.org
tel:0740 132 215

Bacău
col. (r) Cozma Lucinschi
e-mail: bacau@romfest.org
tel: 0234. 180.180

Galați
prof. drd. Cătălin Maghiar
e-mail: galati@romfest.org
tel: 0721.412.360

Brașov
jr. Dragoș Gladcă
e-mail: brasov@romfest.org
tel: 0744.153.388

Timiș
dr. Nicolae Colțoiu
e-mail: timis@romfest.org
tel: 0744.526.671

Reprezentanți teritoriali ai Romfest XXI

Neamț
Claudiu Ungureanu
e-mail: neamt@romfest.org
tel: 0745.771.897

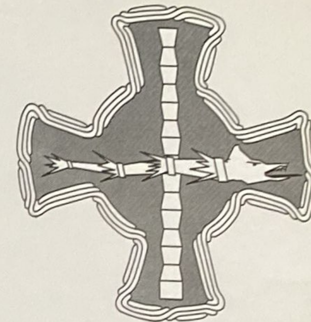
Vaslui
prof. Virgil Lupu
e-mail: vaslui@romfest.org
tel: 035.42.41.52

Sibiu
Marius Săraru
e-mail: sibiu@romfest.org
tel: 0269.237.387

Cluj
jr. Florin Chiver
e-mail: cluj@romfest.org
tel: 0723.059.992

Semnul organizației

Asociația Romfest XXI are ca semn distinctiv o cruce închipuită dintr-o frînghie bizantină de culoare aurie, avînd în centru, pe un fond verde, o altă cruce trasată de coloana infinitului și steagul dacic. Crucea înseamnă *jertfă* întru Hristos, frînghia - *dreapta credință*, coloana fără sfîrșit - *devenirea pe verticală a neamului românesc*, iar drapelul dacic arată *originea românilor*. Auriul este *culoarea divinității*, iar verdele este simbolul *renașterii*.

Cum puteți să vă implicați

Iată cum pot să se implice cei care nutresc aceleași idei ca noi:

- Aderînd la asociația Romfest XXI.
- Donînd bani (lunar sau punctual), obiecte sau consumabile pentru revistă.
- Efectuînd expertize în domeniile circumscrise scopului nostru.
- Oferindu-se pentru a face alte servicii organizației.
- Contribuind la o cît mai largă difuzare a revistei ***Rost.***
- Punînd un banner al organizației pe site-ul lor pe Internet.
- Vorbind în cît mai multe cercuri despre scopul și acțiunile Romfest XXI.
- Participînd la dezbaterile din forumurile de pe pagina noastră pe Internet.

Rost:

cuvânt, rațiune, sens, ordine

În româna veche, *rost* a fost moștenit cu înțelesul de gură, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire și stînd la baza verbului *a rosti*. Pe această linie semnatică au mai apărut derivatele *rostire*, *rostitor* etc. Poate și sub influența grecescului logos, care înseamnă deopotrivă "cuvînt", "rațiune", "știință", dar și "vorbire", "gură", "exprimare", *rost* a evoluat și el spre înțelesul "rațiune", "sens", "tîlc", "noimă", "scop", cu care se folosește astăzi în mod curent. În sensul logic al tîlcuirilor de mai sus a apărut verbul *a rostui* ("a da sens", "a pune ordine"), cu derivata *rostuire*, *rostuitor* etc.

Creat prin *Rostirea* (Cuvîntul, Verbul) divină, omul este el însuși, spre deosebire de toate celelalte ființe din lumea văzută, făptură *rostitoare* (înzestrată cu grai, cu vorbire, deci și cu gîndire), dar și *rostuitoare* (care are sens superior și poate da sens lucrurilor).

Omul are un *rost* dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-și facă singur alt *rost*, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a-și pierde *rostul* (orice *rost*), de a fi *fără rost* pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului (individual sau comunitar) este de a-l ajuta să-și (re)găsească *rostul*. Tocmai acest obiectiv și l-a propus revista *Rost* la nivelul lumii românești.

rost

manifest românesc

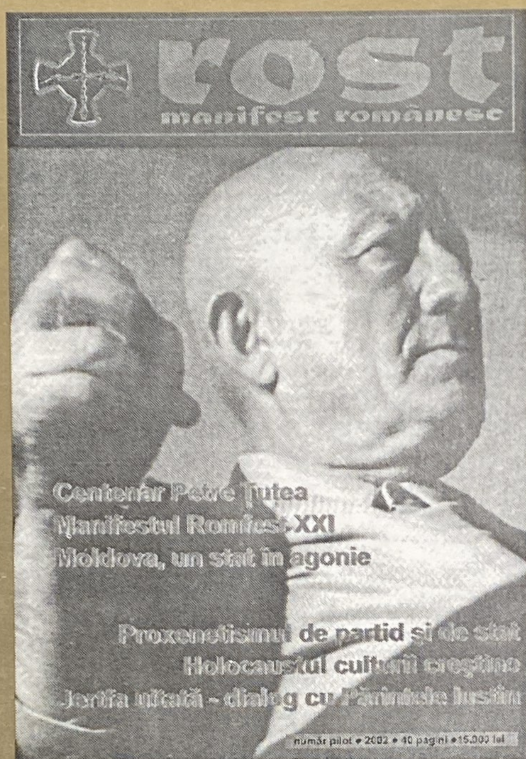
Abonamente

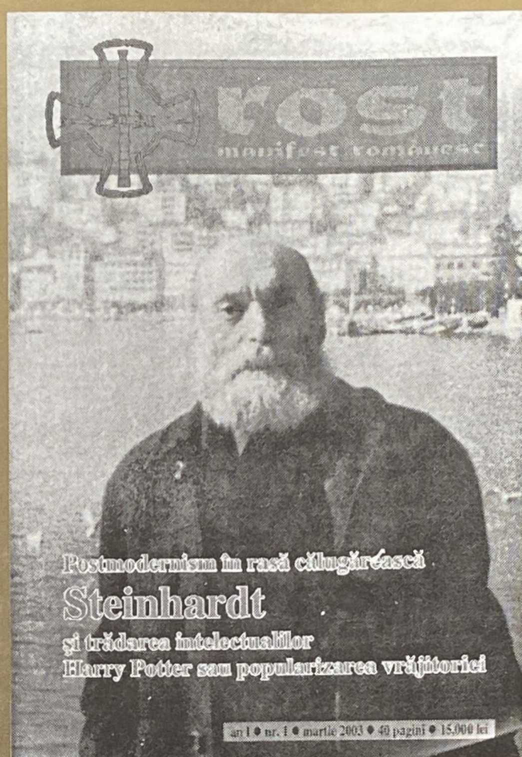
Abonamentele se fac trimițînd un mandat poștal (în care specificați citeț numele, adresa completă și perioada de abonament) pe numele Nicu Butnaru, Aleea Potaisa nr. 2, bl. M4, sc. A, ap. 32, sector 6, București.

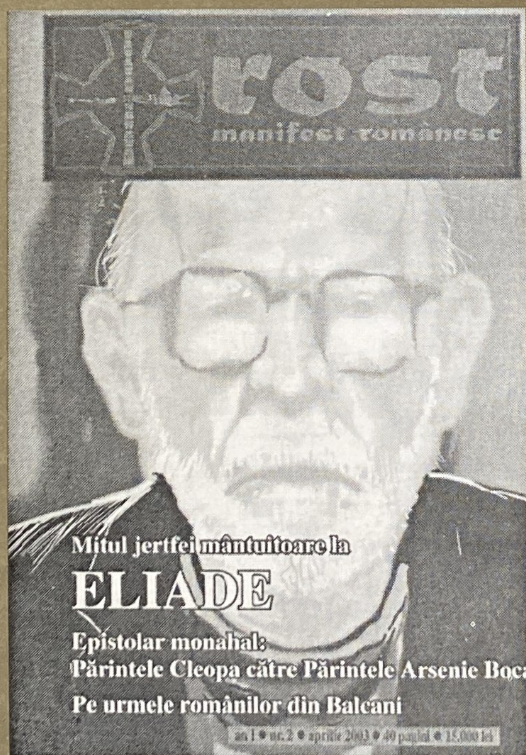
Prețul unui abonament: ● 3 luni: 45.000 lei ● 6 luni: 90.000 lei ● 12 luni: 180.000 lei.

Pentru abonații din Europa abonamentul este de 22 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 52 USD pe an. Taxele poștale sunt incluse în preț.

Un *rost* pentru fiecare român

Cei care doresc să-şi completeze colecţia revistei *Rost* pot trimite contravaloarea revistei, prin mandat poştal, pe adresa: Nicu Butnaru, Aleea Potaisa, nr. 2, bl. M4, sc. A, ap. 32, sector 6, Bucureşti. Pentru informaţii suplimentare sunaţi la tel: 0723.504.807 sau 0740.114.706